

AIZSARGĀJAMĀ
DENDROLOGISKĀ STĀDĪJUMA
“Stelpes “IZTEKAS”
dendroloģiskie stādījumi”
NOVĒRTĒJUMS UN PRIEKŠLIKUMI PAR
ĪADT AIZSARDZĪBAS REŽĪMA MAINU

Pasūtītājs: Dabas aizsardzības pārvalde

Izpildītājs: SIA “LABIE KOKI eksperti”

Izpētes objekts: “Izteku” māju dendroloģiskie stādījumi atrodas Stelpes ciemā, Vecumnieku novadā, Zemgalē. Stelpe atrodas Vecumnieku novada vidienē, raksturīgajā Zemgales lauku ainavā, dominē viegli viļņots reljefs. “Izteku” māju stādījumi ir valsts nozīmes dabas piemineklis – dendroloģiskais stādījums.

Izpētes laiks: 2018.gada 24. oktobris

Iesaistītie eksperti:

Jolanta Kriviņa, Ainavu arhitekte (sērija PD E Nr.2104);

Kristīne Zikmane, ainavu arhitekte (Sērija PD E Nr. 3415);

Laura Mazule, Latvijā kvalificēta arboriste (KAB Nr. 085273), Latvijas Kokkopju – Arboristu biedrības valdes locekle; profesionālais maģistrs vides aizsardzībā un vides inženiera kvalifikācija (Sērija PD E Nr. 3275); Ainavu arhitekte (Sērija PD E Nr. 1711);

Maija Medne, Latvijā kvalificēts arboriste – kokkope (apliecības sērija KAB Nr. 068981), bioloģe, LR sertificēta sugu un biotopu jomas eksperte (sertifikāta Nr. 102); Latvijas Dendrologu biedrības sertificēta dendroloģe (sertifikāta Nr. 011).

Saturs

Ievads.....	4
1. Normatīvie akti.....	5
1.1. Attīstības plānošanas dokumenti un vietējās pašvaldības saistošie noteikumi.....	5
1.2. Ministru kabineta noteikumi.....	6
1.3. Latvijas Republikas likumi.....	9
1.4. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās prasības.....	12
2. Teritorijas raksturojums.....	15
2.1. Atrašanās vietas raksturojums.....	15
2.2. Vēsturiskā attīstība.....	16
2.3. Zemes vienību raksturojums un piederība.....	19
3.1. Ainavas novērtējums.....	20
3.2. Svešzemju sugu stādījumu/dendroloģisko vērtību raksturojums – koku novērtējums.....	21
3.3. Dabas vērtību novērtējums.....	23
4. Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu robežu izvērtēšana.....	25
4.1. Vēsturiskais un kultūrvēsturiskais novērtējums.....	25
4.2. Ainavas novērtējums.....	25
4.3. Dendroloģiskais novērtējums.....	26
4.4. Sugu un biotou eksperta novērtējums.....	26
5. Rekomendācijas dabas vērtību saglabāšanai ilgtermiņā.....	27
Bibliogrāfija.....	29
Attēlu saraksts.....	32
Pielikumi.....	33

Ievads

Valsts nozīmes dabas pieminekļa – dendroloģisko stādījumu Stelpes “Iztekas” novērtējums sagatavots, pamatojoties uz 2018. gada 18. jūnijā noslēgto līgumu Nr. 7.7/231/2018 starp **Dabas aizsardzības pārvaldi** un SIA **“LABIE KOKI eksperti”**. Šī līguma ietvaros paredzēts izstrādāt novērtējumu astoņiem dažādiem Latvijas dendroloģiskajiem stādījumiem – Brenguļu Čiekuržu, Briežmuižas lapegļu, Kalētu Mežaparka, Sāvienas baronu kapu, Stelpes “Grašu”, Stelpes “Izteku”, Stelpes “Timuku” un Tukuma “Lauksargu” dendroloģiskajiem stādījumiem un diviem potenciāli aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem – Kazdangas muižas parkam un Popes muižas parkam.

Novērtējums sastāv no ievada un 5 nodaļām, kas ietver 17 attēlus un 2 tabulas.

Pirmajā nodaļā apskatīti normatīvie akti, kas nosaka stādījumu aizsardzības statusu un regulē to darbību.

Otrajā nodaļā raksturota teritorijas atrašanās vieta, vēsturiskā attīstība un zemes vienību piederība.

Trešajā nodaļā analizētas dendroloģisko stādījumu ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības, dots dendroloģiskais un dabas vērtību raksturojums un novērtējums.

Ceturtajā nodaļā atrodamas rekomendācijas dabas vērtību saglabāšanai ilgtermiņā.

Piektajā nodaļā veikta dendroloģisko stādījumu robežu izvērtēšana.

Novērtējums sagatavots uz 32 lapām un tam ir 5 pielikumi:

1. pielikums “Koku vērtēšanas kritēriji” uz 1 lapas;
2. pielikums “Dendroloģisko vērtību novērtējuma tabula” uz 4 lapām;
3. pielikums “Dižkoku uzmērīšanas anketa” uz 6 lapām;
4. pielikums “Dendroloģisko stādījumu plāns” uz 1 lapas;
5. pielikums “Sugu un biotopu eksperta atzinums Nr. MM102/18” uz 7 lapām.

1. Normatīvie akti

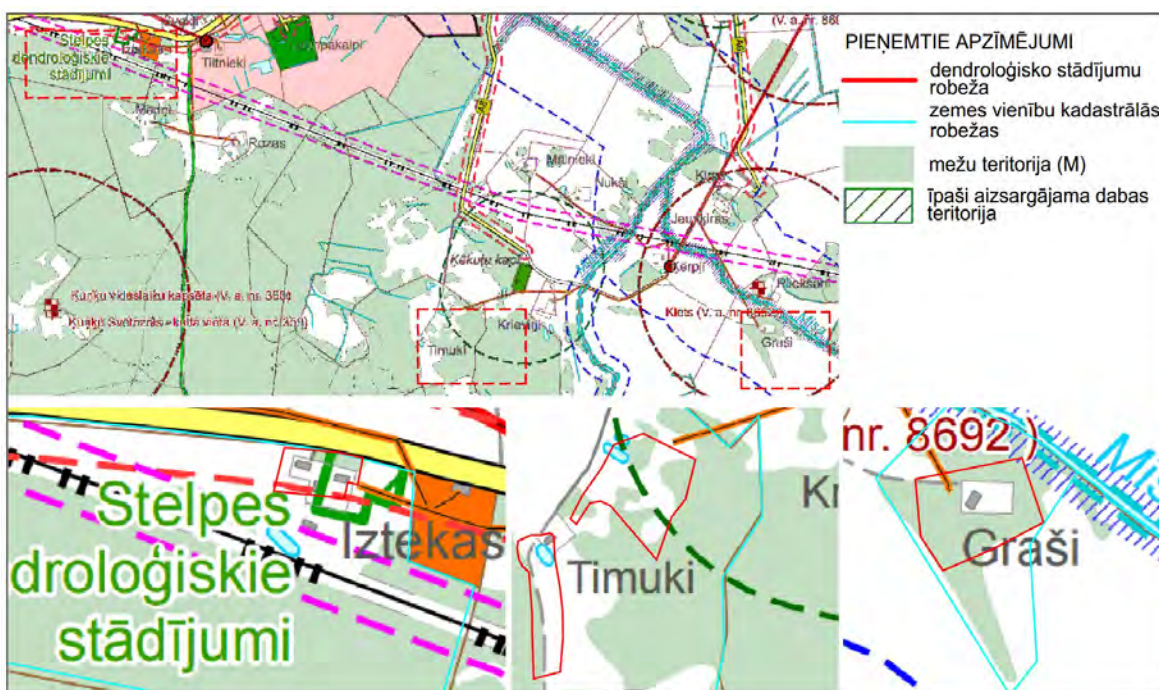
Šajā nodaļā apskatīti spēkā esošie normatīvie akti, kas nosaka un regulē dendroloģisko stādījumu teritorijas statusu un darbības tajā.

1.1. Attīstības plānošanas dokumenti un vietējās pašvaldības saistošie noteikumi

Teritorijas plānojums - Vecumnieku novada teritorijas plānojums (2013.)

Teritorijas plānojums ir vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tajā skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi.

Vecumnieku novada teritorijas plānojumā, ko 2013. gadā ir izstrādājusi SIA "Grupa 93", daļa "Izteku" teritorijas ir atzīmēta kā meža zeme (M), skatīt 1. attēlu. Īpaši aizsargājamā dabas teritorija "Stelpes "Iztekas" dendroloģiskie stādījumi" saistošajos noteikumos vienīgā no Stelpēs esošajiem dendroloģiskajiem stādījumiem tiek grafiski parādīta; teritorijai netiek piemēroti īpaši noteikumi ar Vecumnieku novada saistošajiem noteikumiem.

1.attēls "Vecumnieku novada teritorijas funkcionālais zonējums un ĪADT (2013.)"

Vecumnieku novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2028. gadam

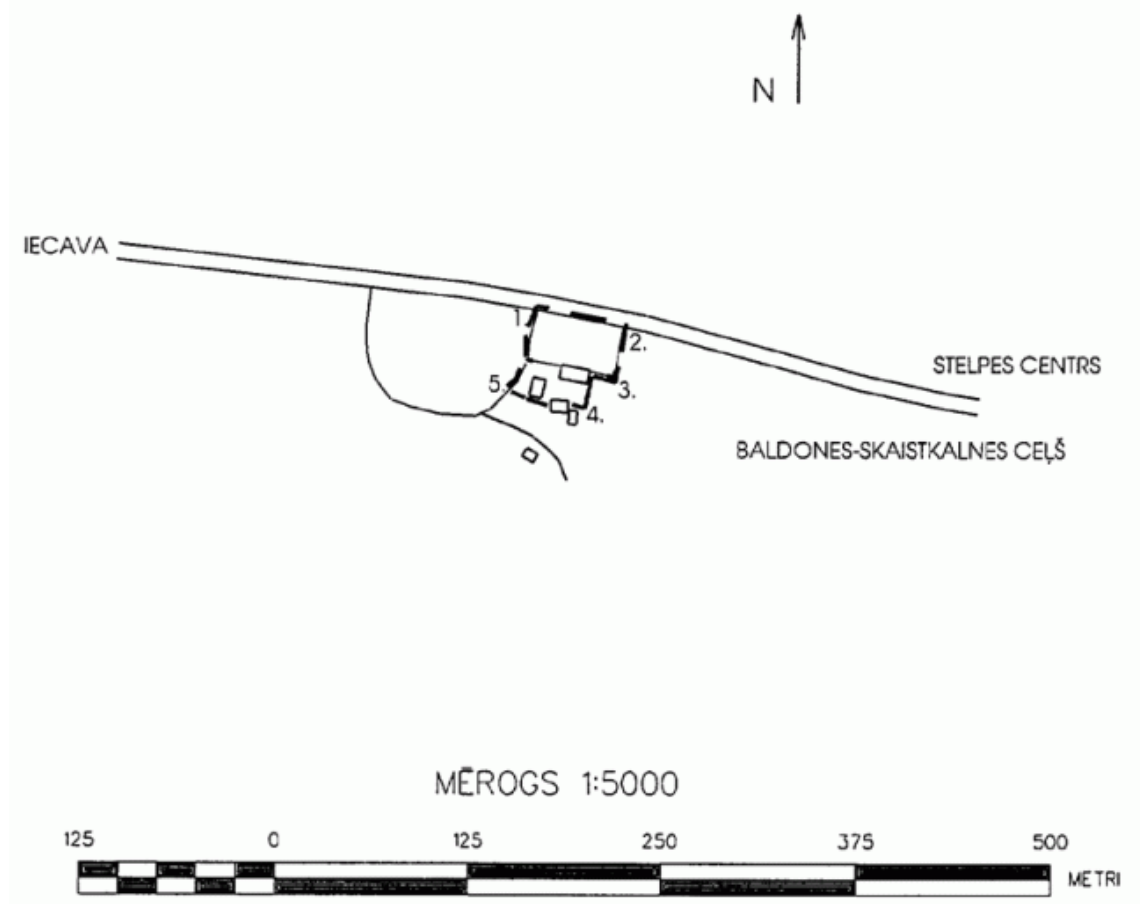
Vecumnieku novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.-2028. gadam kā nozīmīgas apstādījumu teritorijas minēti lauku māju "Iztekas", "Timuki" un "Graši" apstādījumi, kas

ierīkoti no 1908. līdz 1912. gadam un kur ir stādīti retu sugu koki. “Izteku” novietojums apskatāms 1. attēlā.

1.2. Ministru kabineta noteikumi

Ministru kabineta 2001. gada 20. marta noteikumi Nr. 131 “Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem”

Noteikumi nosaka 89 šādus dabas pieminekļus – aizsargājamus dendroloģiskos stādījumus. Ar šiem noteikumiem Stelpes “Iztekām” piešķirts dabas pieminekļa un aizsargājamo dendroloģisko stādījumu statuss. Šo noteikumu 12. pielikumā pievienota Stelpes “Izteku” stādījumu shēma un robežu apraksts (skatīt 2. attēlu un 1. tabulu).

2.attēls “Stelpes “Izteku” dendroloģisko stādījumu shēma”

Stelpes "Iztekas" stādījumu robežu apraksts

Nr.p.k.	Robežposmu numurs pēc plāna	Pa kādiem plāna situācijas elementiem robeža noteikta
Bauskas rajons. Stelpes pagasts Saimniecība "Iztekas" R. Skrejas privātīpašums		
1.	1-2	Uz ziemeļiem gar ceļu Iecava-Valle
2.	2-3	25 m uz dienvidiem gar saimniecības "Iztekas" lauku
3.	3-4	Gar saimniecības pagalmu
4.	4-5	Uz rietumiem līdz egļu rindai un laukam
5.	5-1	Uz ziemeļiem gar egļu rindu un lauku līdz sākumpunktam

Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

Šajos noteikumos tiek noteikts īpaši aizsargājamās sugas (sugu saraksts pievienots noteikumu 1.pielikumā) un ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas sarakstu 2.pielikums). [14]

Ministru kabineta 2003. gada 26.augusta noteikumi Nr. 474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu"

Noteikumi nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu un restaurāciju, kā arī kārtību, kādā tiek piešķirts vidi degradējoša objekta statuss.[16]

Daļa dendroloģisko parku un stādījumu ir iekļauti kultūras pieminekļu sarakstā kā valsts nozīmes dabas pieminekļi; kā arhitektūras pieminekli var iekļaut objektus ar izcilu zinātnisku, kultūrvēsturisku vai izglītojošu nozīmi: nozīmīgas vietas – kombinētus cilvēka un dabas veidojumus (piemēram, pilsētu vēsturiskos centrus, ciemus, dārzus, parkus) un kultūrvēsturiskas cilvēka veidotas ainavas (līdz 19.gadsimtam ieskaitot) – teritorijas, kurām ir starptautiska vai nacionāla arhitektoniska, vēsturiska, estētiska un etnogrāfiska vērtība.

Ministru kabineta 2006. gada 21.februāra noteikumi Nr. 153 "Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu"

Noteikumi nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu, kurš skatām noteikumu pielikumā. [17]

Ministru kabineta 2010.gada 16. marta noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"

Noteikumi nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbību veidus aizsargājamās

teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību. [6]

Noteikumi nosaka dendroloģisko stādījumu apsaimniekošanas nosacījumus.

Nosaka, aizsargājamās teritorijās aizliegtās darbības, ar konkrētiem izņēmumiem:

- nosaka, ka aizsargājami dendroloģiskie stādījumi ir izņēmums, un tajos drīkst izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā.

Noteikumu 8.nodaļas prasības attiecas uz dabas pieminekļiem, tajā skaitā, uz aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem.

Nodaļā (40.punkts) noteikts, kādas darbības ir aizliegtas dabas pieminekļa teritorijā:

- veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;
- iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskām vajadzībām;
- aizliegts: mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot zemes lietošanas kategorijas maiņu aizsargājamajos dendroloģiskajos stādījumos saskaņā ar normatīvajiem aktiem par parku ierīkošanu un apsaimniekošanu;
- aizliegts kurināt ugunsuru ārpus speciāli ierīkotām vietām.

Noteikumu 8.3. apakšnodaļa (48., 49., 50., 51. punkts) nosaka, ka pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas atļauts:

- bīstamos kokus atļauts nocirst (novākt), ja nav citu iespēju novērst bīstamu situāciju (piemēram, apzāģēt zarus, izveidot atbalstus, izvietot norobežojošās barjeras un braukšanas ātrumu ierobežojošas zīmes);
- koku ciršana un dendroloģisko stādījumu atjaunošana atļauta saskaņā ar aizsargājamā dendroloģiskā stādījuma rekonstrukcijas projektu;
- aizsargājamā dendroloģiskajā stādījuma teritorijā pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku rekonstrukcija.

Ministru kabineta 2012.gada 2.maija noteikumi Nr. 309. “Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža”

Noteikumi nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža, kādā kārtībā izsniedz atļauju koku ciršanai ārpus meža, metodiku zaudējumu aprēķināšanai par koku ciršanu pilsētas un ciema teritorijā, kā arī gadījumus, kad zaudējumu atlīdzība netiek noteikta. [15]

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr. 935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”

Noteikumi nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, maksimālo kailcirtes platību, koku ciršanas kārtību mežā, dabas aizsardzības prasības koku ciršanai, cirsmu sagatavošanas kārtību, kārtību, kādā izsniedzams apliecinājums koku ciršanai, un tā

derīguma termiņu, kā arī nosaka koku ciršanas kārtību Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā, lai īstenotu būvniecību, parku, mežaparku un lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanu, kuras rezultātā platība tiek atmežota.

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr. 936 “**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**”

Noteikumi nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā. [4]

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr. 940 “**Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu**”

Noteikumi nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu, ja mikroliegums tiek izveidots kādā no īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, papildus šiem noteikumiem piemērojamas normas, kas regulē īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzību un apsaimniekošanu. [19]

Ministru kabineta 2017. gada 20.jūnija noteikumi Nr. 350 “**Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu**”

Noteikumi nosaka īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu, kā arī īpaši aizsargājamās meža, krūmāju un purvu biotopus raksturojošās pazīmes. Saraksts ar piezīmēm pievienots šo noteikumu pielikumā.[14]

Ministru kabineta 2007. gada 24. aprīļa noteikumi Nr. 281 “**Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas**”

Noteikumi nosaka tiešo kaitējumu draudu gadījumus un kārtību, kādā Valsts vides dienests organizē preventīvo pasākumu veikšanu. Tāpat tiek noteikti sanācijas mērķi un metodes, kārtība, kādā nosakāmi un veicami sanācijas pasākumi, un kārtība, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas. [20]

1.3. Latvijas Republikas likumi

Likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**”

Likums definē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas pamatprincipus, to veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu, pārvaldes, stāvokļa kontroles un

uzskaites kārtību, kā arī valsts, starptautisko, reģionālo un privāto interešu savienojamību īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā.

Likuma 6. pants nosaka, ka “dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājамie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība”.

Likums nosaka vispārīgus apsaimniekošanas noteikumus. 26. pants par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas organizēšanu nosaka, ka „nepieciešamo saimniecisko pasākumu veikšanai aizsargājamās teritorijās likumā noteiktajā kārtībā var izveidot biedrības un nodibinājumus. Vietējās pašvaldības var finansēt un veikt savā administratīvajā teritorijā esošo aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanu. Biedrības, nodibinājumi un pašvaldības par plānotajiem apsaimniekošanas pasākumiem informē Dabas aizsardzības pārvaldi”. [32]

“Aizsargjoslu likums”

Likuma mērķis ir noteikt aizsargjoslu veidus un to funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, aizsargjoslu uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību un saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. [1]

Lai gan dendroloģiskie stādījumi atbilst īpaši aizsargājamo dabas teritoriju - dabas pieminekļu (MK noteikumi Nr. 264) prasībām, kuru apsaimniekošanā jāņem vērā noteiktie aizliegumi, piemēram, bez Dabas aizsardzības pārvaldes atļaujas aizliegts cirst kokus, Aizsargjoslu likums nosaka, ka: “elektrolīniju trase — elektrolīniju darbības nodrošināšanai paredzēta dabā esoša josla, kas ietilpst aizsargjoslā un uzturama brīva no kokiem un krūmiem”.

Tā kā Aizsargjoslu likums ir augstākstāvošs nekā Ministru kabineta noteikumi, tad, ja rodas neskaidrības par koku ciršanu elektrolīniju tuvumā, tad jāņem vērā Aizsargjoslu likumā noteiktās normas. [1]

„Meža likums”

Likuma mērķis ir veicināt meža ekonomiski, ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošinot vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus; kā arī reglamentēt valsts meža zemes pārvaldības un atsavināšanas nosacījumus. [12]

Likums nosaka, ka meža zeme ir zeme, uz kuras ir mežs, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, kā arī mežā ietilpstošie pārplūstošie klajumi, purvi, lauces un tam piegulošie purvi.

Saskaņā ar likumu mežs ir ekosistēma visās tās attīstības stadijās, kur galvenais organiskās masas ražotājs ir koki, kuru augstums konkrētajā vietā var sasniegt vismaz piecus metrus un kuru pašreizējā vai potenciālā vainaga projekcija ir vismaz 20 procentu no mežaudzes aizņemtās platības;

Likums nosaka, ka par mežu neuzskata:

- zemi, ko aizņem esošu autoceļu zemes nodalījuma josla, dzelzceļa zemes nodalījuma josla, elektrisko tīklu un elektronisko sakaru tīklu gaisvadu līniju trase, gāzes vadu, naftas vadu trase, ūdensvadu trase un kapsēta, kā arī mākslīgas vai dabiskas izcelsmes koku rindu, kuras platums ir mazāks par 20 metriem, augļu dārzu, parku, kokaudzētavu;
- atsevišķi no meža esošu platību, kas atbilst meža definīcijai un ir mazāka par 0,5 hektāriem.

Likums nosaka, ka parku meža zemē izveido saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem pēc noteikta plāna vai projekta, lai nodrošinātu sabiedrības atpūtai un izklaidei piemērotus dabas objektus. Parkam ir nepieciešama regulāra kopšana un atjaunošana, lai uzturētu tā funkcijas un kvalitāti.

Savukārt mežaparku izveido, lai nodrošinātu sabiedrības atpūtai, sportam un izklaidei piemērotus apstākļus mežā, un to apsaimnieko tādā apjomā, lai saglabātu meža ekosistēmu un nepasliktinātu teritorijas estētisko, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību. Mežaparkā ir aizliegta kailcirte.

“Sugu un biotopu aizsardzības likums”

Likuma mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Latvijā, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus, regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kultūrvēsturiskajām tradīcijām, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums definē valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, nosaka nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu. [37]

“Vides aizsardzības likums”

Likuma mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību vides aizsardzības jomā, kā arī radīt un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tās uzdevumi ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, saglabāt bioloģisko daudzveidību, veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu, nodrošināt sabiedrības līdzdalību ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā, kā arī nodrošināt sabiedrībai iespēju brīvi saņemt vides

informāciju. Likums piemērojams saistībā ar kontroli vides aizsardzības jomā un resursu izmantošanu, iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem vides aizsardzības jomā. [39]

“Teritorijas attīstības plānošanas likums”

Likuma mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku. Teritorijas plānošanas viens no uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti. [38]

1.4. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās prasības

Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par NATURA 2000), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību un saglabātu vai atjaunotu labvēlīgu aizsardzības stāvokli dabiskās izplatības areālā. Ja dendroloģiskais stādījums ir nozīmīgs kādas sugas dzīvotnes aizsardzībai, to var rosināt noteikt kā Natura 2000 teritoriju. [30]

Likums “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību”

Ar šo likumu tika pieņemta un apstiprināta konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā. Konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana. [28]

Likums “Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”

Ar šo likumu tika pieņemta un apstiprināta konvencija par dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu Latvijā. Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. [27]

Likums “Par Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību”

Ar šo likumu tiek pieņemta un apstiprināta 1972. gada Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību. Konvencijā tiek skaidroti jēdzieni “kultūras mantojums” un “dabas

mantojums”, kā arī skaidrota nepieciešamība aizsargāt unikālas kultūras un dabas vērtības. [33]

Likums “Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem”

Ar šo likumu tika pieņemta un apstiprināta Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem Latvijā. Tas ir jauna veida starptautisks līgums, kurš sasaista vides tiesības ar cilvēka tiesībām. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs. [29]

Ministru kabineta 2003. gada 7. janvāra noteikumi Nr. 10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā”

1991. gadā 4. decembrī pieņemtais „Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā” nosaka, ka Latvijā ir jāaizliedz sikspārņu apzināta ķeršana, turēšana vai nogalināšana, jānosaka teritorijas, kas ir nozīmīgas sikspārņu saglabāšanas statusam, ieskaitot mītnēm un aizsardzībai, jāņem vērā nepieciešamie ekonomiskie un sociālie apsvērumi, aizsargājot šīs vietas no izpostījuma vai traucējumiem, jācenšas identificēt un aizsargāt svarīgākās sikspārņu barošanās vietas no izpostīšanas vai traucēšanas, jāveic atbilstoši pasākumi, lai sekmētu sikspārņu aizsardzību un sekmētu sabiedrības apziņas veidošanos par sikspārņu saglabāšanas nozīmīgumu. Dendroloģiskajos stādījumos sastopamie lielie, dobumainie koki var būt piemērotas dzīvotnes sikspārņiem, kā arī dažādu ūdens objektu tuvums nodrošina nepieciešamās barošanās vietas. [18]

Likums “Par Eiropas ainavu konvenciju”

Ar šo likumu tika pieņemta un apstiprināta Eiropas ainavu konvencija. Konvencijas mērķi ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija attiecas uz visām pušu teritorijām un ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām. Latvijā ir izstrādāts un 2007. gada 29. martā Saeimā pieņemts Likums par Eiropas ainavu konvenciju, ar kuru tā tiek pieņemta un apstiprināta. [31]

Eiropas Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību

Direktīva attiecas uz visu savvaļas putnu sugu aizsardzību, kas sastopamas dalībvalstu teritorijā. Direktīva nosaka šo sugu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, un to izmantošanas normas. Direktīva attiecas uz putniem, putnu olām, putnu ligzdām un putnu dzīvotnēm. Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai uzturētu šo sugu populācijas tādā līmenī, kas, pirmkārt, atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras prasībām, tajā pašā laikā ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības, vai lai tuvinātu šo sugu populācijas minētajam līmenim. Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pietiekamā mērā saglabātu, uzturētu vai atjaunotu visu šo putnu sugu dzīvotņu daudzveidību un teritoriju. Dendroloģiskajos stādījumos dažādi koku ciršanas vai kopšanas, kā arī dažādi infrastruktūras izveides projekti būtu jāveic ārpus putnu ligzdošanas laika, samazinot negatīvo ietekmi uz putnu sugām. [35]

2. Teritorijas raksturojums

2.1. Atrašanās vietas raksturojums

Stelpes "Iztekas" dendroloģiskie stādījumi atrodas Zemgalē, Vecumnieku novada Stelpes pagastā aptuveni 60 km attālumā no Rīgas. Stelpe atrodas starp Misas upi un tās pieteku Taļķi.

Vecumnieku novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.–2028. gadam Vecumnieku novads raksturots kā ar mežiem bagāts novads. Meža zemes aizņem 48044 ha jeb 57% no novada platības. Augsta mežainība ir visos pagastos. Novada teritorijā viegli viļņotais reljefs un vāji caurlaidīgie ieži ir veicinājuši pārmitrus apstākļus un kūdras purvu veidošanos. Vecumnieku novadā ir attīstīta lauksaimnieciskā darbība. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) aizņem 29 358 ha jeb 35% novada platības. Augstvērtīgas lauksaimniecības augsnes atrodas Stelpes, Vecumnieku, Bārbeles un Skaistkalnes pagastā. (ilgtspējīgas attīstības stratēģija)

Vecumnieku novada Stelpes ciems atrodas Zemgales līdzenumā, Viduslatvijas zemienes dienvidu daļā. Zemgales līdzenums pieder pie viendabīgākajiem Latvijas fiziski ģeogrāfiskajiem rajoniem. Visā līdzenumā valda ģeogrāfiskās ainavas tips, ko sauc par karbonātiska mālaina materiāla sausieņu līdzenumiem. Šāda veida ainavā, it īpaši, ja ir izdevīgs klimats, dabiskos apstākļos raksturīgi mistrāja tipa platlapju meži, kas ūdensšķirtņu apvidos daļēji pārpurvoti. Ziemeļos Zemgales līdzenums robežojas ar Rīgas smiltāju zemieni aptuveni pa līniju Džūkste – Glūda – Platone – Iecava, neietverot Jelgavu un tās tuvāko apkārtni. Šo robežu nosaka iežu litoloģiskā sastāva krasa atšķirība: ziemeļos iežu virskārtu veido Rīgas smiltāju zemienei raksturīgie Baltijas ledus ezera smilts nogulumu. Zemgales līdzenuma ziemeļu robeža reljefā ir vāji izteikta, jo arī Rīgas smiltāju zemienes dienviddaļa ir līdzena, tikai stipri pārpurvota. Austrumos, aptuveni pa līniju Iecava – Jaunsaule (austrumos no Bauskas), Zemgales līdzenums pāriet Viduslatvijas nolaidenuma viļņotajos līdzenumos.

Zemgales līdzenuma klimats atšķiras no pārējo Latvijas rajonu klimata galvenokārt ar nelielo nokrišņu daudzumu un lielām temperatūras summām veģetācijas periodā; tas ir ar nokrišņiem nabadzīgākais Latvijas rajons. Rajonam raksturīga plāna sniega sega un vismazākie ūdens krājumi pavasarī. Novietojums Latvijas dienviddaļā nodrošina lauksaimniecības kultūrām labvēlīgus siltuma apstākļus. Aktīvo temperatūru summa veģetācijas periodā ir viena no lielākajām visā Latvijā.

Stelpes dendroloģiskie stādījumi ir dabas pieminekļi. Visu trīs ("Iztekas", "Graši", "Timuki") Stelpes dendroloģisko stādījumu platība ir 4 ha, tie dibināti 1957. gadā.

2.2. Vēsturiskā attīstība

Ap 1918. gadu Gustavs Timuks (skatīt 3. attēlu) sāka apdzīvot “Izteku” īpašumu – sāka būvēt dzīvojamo māju un saimniecības ēkas; sāka veidot apstādījumus ap māju. Izdevums “Bauskas dzīve” (30.08.2002.) uzrāda, ka koki stādīti laika posmā no 1908. līdz 1912. gadam.

3. attēls “Gustavs Timuks (ap 1944.)”

Šobrīd “Izteku” īpašumā dzīvo Raida Skreja ar savu vīru. Kā saimniece stāsta izdevumam “Bauskas dzīve” (12.09.2011.): “Vectēvs Gustavs Timuks māju uzbūvēja 1926. gadā. Viņam mans tēvs Eižens bija vienīgais bērns, tāpat kā es savā ģimenē. Mēs ar Ivaru izaudzinājām divus dēlus. Tagad Gastons ir atgriezies. Šo māju vienmēr esam apdzīvojuši. Pašlaik Stelpē reti kur vairs dzīvo īstie īpašnieki.”

Tiekoties “Izteku” mājās ar saimniekiem, savdabīgu faktu min saimniece – viņai esot bijis brālis (skatīt 4.attēlu), kas 12 gadu laikā traģiskā nelaimes gadījumā esot aizgājis bojā un apglabāts turpat – dārza priekšā (skatīt 5.attēlu).

4. attēls “Saimnieces brālis uz ceļa pie egļu dzīvžoga” un 5.attēls “Atdusas vieta”

Gustavs Timuks pie dzīvojamās ēkas izveidoja akmensdārzu, iestādīja dažādus dekoratīvos kokus un krūmus (skatīt 6. attēlu). Šobrīd ir saglabājušies akmensdārza apveidi, taču bez dekoratīvajiem augiem. Saimniece atstāsta citu ģimenes locekļu atmiņas: “Grantētais ceļš gar māju bijis stipri šaurāks kā tagad – aiz parka bijis grāvis un tikai tad ceļš. Tāpat parku no ceļa atdalījis egļu dzīvžogs.” 6. attēlā ir redzami stādījumi ap 1944. gadu. Fonā var redzēt Holandes liepas un egļu dzīvžogu, kas bijis kā robežstādījums starp parku un ceļu. Tolaik parkā bijuši grantēti celiņi, ko savā stādījumā piemin arī māju saimniece. Attēla centrā var redzēt āra bērza nokareno formu “Youngii” (*Betula pendula* “Youngii”), tam blakus divus nelielus tūju eksemplārus, kas šobrīd sasnieguši vairāk par 2 metru augstumu, labajā attēla pusē var redzēt veselīgu Eiropas ciedrupriedi (*Pinus cembra*), kas ir saglabājusies līdz mūsdienām, taču bēdīgākā stāvoklī.

6. attēls “Izteku” māju apstādījumi (ap 1944.)”

Virs pagraba durvīm ir saglabājusies zīme par pagraba būvēšanas gadu – 1930., tad pat, visticamāk, ir iestādīta pagraba mūros iesaugusī Holandes liepa (*Tilia vulgaris*).

No sākotnējā parka plānojuma saglabājušies iebraucamā ceļa vārti – mūrēti vārtu stabi starp otro un trešo Holandes liepu (skatīt 5. attēlu). Tajos laikos iebraucamais ceļš bijis krietni šaurāks – piemērots zirgu ratiem. Šobrīd aiz Holandes liepu rindas ir izveidots jauns, platāks iebraucamais ceļš.

7. attēls. "Vēsturiskie iebraucamā ceļa vārtu stabi"

Kā saimniece stāsta, arī meža zvēri ir kļuvuši daudz drošāki un ziemās regulāri stirnas nāk mieloties ar zaļajiem tūju zariem. Daļēji šo bojājumu dēļ dažām gubveida formas tūjām ir izteikti vertikāli sāni (skatīt 8.attēlu). Interessants stāsts saistās ar sarkano ozolu (*Quercus rubra*). Kādā bargākā ziemā koks ir nosalis, bet vēlāk turpinājis augt no neliela sānzara. Beigto, nosalušo asi saimnieki ir nozāģējuši, taču nelielais sānzars ir turpinājis veiksmīgi augt izlīdzsvarojošot vainagu un nu jau nelielais sānzars kopā ar apzāģēto stumbru veido apkārtmēru, kas ir sasniedzis dižkoka apkārtmēru (skatīt 9.attēlu).

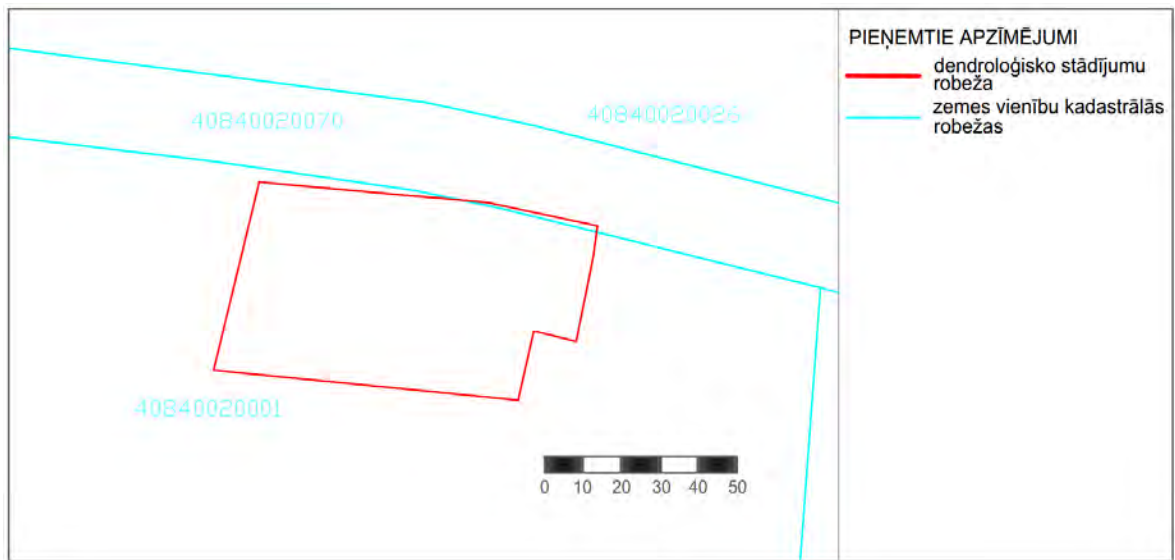

8. attēls. “Stirnu apgrauzta tūja” un 9. attēls “Dižkoks – sarkanais ozols (*Quercus rubra*)”

Kopš 1957. gada 24. aprīļa teritorijai 1,1 hektāra platībā piešķirts īpašs statuss – dabas piemineklis “Stelpes dendroloģiskie stādījumi”.

2.3. Zemes vienību raksturojums un piederība

Īpaši aizsargājamais dabas piemineklis – aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi “Iztekas” atrodas zemes vienībā ar kadastra Nr. 40840020001, kas atrodas privātipašumā.

10. attēls “Zemes vienība, kurā ietilpst “Izteku” dendroloģiskie stādījumi”

3. Teritorijas novērtējums

Nodaļā aprakstītas un analizētas dendroloģisko stādījumu Stelpes “Iztekas” ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības, dots bioloģiskā stāvokļa raksturojums (arī no dendroloģijas, entomoloģijas, botānikas, lihenoloģijas, brioloģijas zinātņu viedokļa), kā arī apskatītas iespējas to saglabāšanai ilgtermiņā.

Stādījumiem dots unikalitātes novērtējums, kas kalpo par pamatojumu dendroloģisko stādījumu iekļaušanai, paplašināšanai vai izslēgšanai no valsts nozīmes īpaši aizsargājamo dendroloģisko stādījumu kategorijas.

3.1. Ainavas novērtējums

Stelpes “Izteku” ainavas novērtējums sagatavots, apsekojot teritoriju dabā 2018. gada 24. oktobrī, kā arī iepazīstoties ar pieejamajiem kartogrāfiskajiem un vēsturiskās izpētes materiāliem.

Teritorijas centrā atrodas viensēta “Iztekas”, kas celta 20. gadsimta sākumā. Saimniecībā visas ēkas, izņemot nesen būvēto saimniecības ēku, ir aptuveni 100 gadus vecas un saglabājušās no saimniecības pirmsākumiem. Dzīvojamai mājai ir 2 verandas – viena ziemeļu pusē, otra rietumu pusē. Ziemeļu puses verandai ir skaistas vitrāžas sienu stiklojumā (skatīt 11.attēlu), savukārt rietumu puses verandai ir saglabājušies smalki koka rotājumi logu vietās (skatīt 12.attēlu). Ziemeļu puses ieeja vairs netiek izmantota. Tāpat visām saimniecības ēkām bija eleganti noapaļoti jumta konstrukcijas dēļu gali, taču, mainot jumta segumu, lai būve saglabātu, tos ne visur ir izdevies saglabāt. Saimnieki cenšas ēku arhitektūru saglabāt iespējami autentisku.

11. attēls “Stiklots vējtveris” un 12.attēls “Lievenis”

Vēsturisko ieeju teritorijā akcentē vēsturiskie vārtu stabi (skatīt 5. attēlu)

Stelpes “Izteku” dendroloģiskie stādījumi aizņem daļu no lauku māju pagalma teritorijas stādījumiem. Stādījumi atrodas dzīvojamās mājas priekšdārzā, daži eksemplāri

atrodas pagalmā saimniecības zonā. Lielākā stādījumu daļa ir izvietojusies starp dzīvojamo māju un grants ceļu P92. Reljefs ir līdzens, vizuāli īpašums veidojas garens un sadalās trīs posmos. Posms no ceļa līdz dzīvojamai mājai ir blīvi apstādīts, veidojas īsi tuvie skati; šis posms veido lielāko daļu dendroloģisko stādījumu; dominē rietumu tūjas (*Thuja occidentalis*), ir arī vecas parastās kļavas (*Acer platanoides*) un citi taksoni. Posms no mājas līdz tālākām saimniecības būvēm ir skrajāks, ar plašākiem skatiem un skatu līnijām. Posms aiz saimniecības zonas ir ar tālām skatu līnijām uz sāniem, fonu veido meža masīvs. “Izteku” dendroloģiskie stādījumi ir kopti un vērtīgie koki un to interesantās formas ir pamanāmas arī garāmbraucējiem.

Stelpei kopumā, kā novērots apstādījumu apsekošanas laikā, ir raksturīgi rindu stādījumi un alejas – lielu koku rindu stādījumi gan akcentē ceļa līniju, gan alejas rotā lauku māju piebraucamos ceļus. Gar autoceļu atrodas rinda ar Holandes liepām (*Tilia x vulgaris*), kas sasniegušas nobrieduša koka vecumu (5. attēls).

13. attēls “Holandes liepu rinda gar autoceļu P92”

Liela ieguldījumu stādījumu mainības izprašanā sniedz gan saimnieku atmiņu stāsti, gan arī vēsturiskās fotogrāfijas no ģimenes personīgā foto albuma.

3.2. Svešzemju sugu stādījumu/dendroloģisko vērtību raksturojums – koku novērtējums

Koku inventarizācija “Iztekāš” veikta 2018. gada 24. oktobrī. Numerācija dabā piešķirta 19 kokiem. Dendroloģiski vērtīgie koki numurēti dabā ar plastikāta numuriem pēc vienotas sistēmas, numerācija atspoguļota inventarizācijas plānā un tabulās. Koku fiziskais stāvoklis novērtēts 10 baļļu sistēmā ar 5,68 nosakot to vitalitāti un piešķirot tiem noteiktu krāsu (skatīt pielikumu “Koku vērtēšanas kritēriji”), kas ir apskatāms koku novērtējuma tabulās.

Veicot koku stāvokļa novērtējumu, secināts:

- Apsekotajā teritorijā novērtēti 9 dažādi kokaugu taksoni: parastā zirgkastaņa *Aesculus hippocastanum* – 1 gab., āra bērzs ‘Youngii’ (*Betula pendula* ‘Youngii’)- 2 gab. (skatīt 14. un 15. attēlu), Eiropas ciedrupriede *Pinus cembra* – 1 gab., parastais ozols “Timuki” (*Quercus robur* ‘Timuki’) – 1 gab., sarkanais ozols (*Quercus rubra*) - 1 gab., baltā robīnija (*Robinia pseudoacacia*) – 1 gab., rietumu tūja (*Thuja occidentalis*) – 1 gab., rietumu tūjas šķirne (*Thuja occidentalis*) – 9 gab., Holandes liepa (*Tilia x europaea*) – 2 gab. un 1 grupa (skatīt 13.attēlu).

14. attēls “Āra bērzs ‘Youngii’ pie dzīvojamās mājas” un

15.attēls “Āra bērzs ‘Youngii’ pie saimniecības ēkas”

- Vidējais koku fiziskā stāvokļa novērtējums objektā ir 5,68 no 10.
- Teritorijā konstatēti **ļoti vērtīgi un izcili** koki – 11 gab., kuru vainagi plānā ir atzīmēti ar sarkanu un violetu krāsu, ir noteikti saglabājami; **vērtīgi koki** – kopumā 7 gab., kuriem vainagi plānā ir atzīmēti ar zaļu krāsu, koki iespēju robežās ir saglabājami; 1 **mazvērtīgs koks**, kura vainags plānā ir atzīmēts ar pelēku krāsu, ainavas kopšanas nolūkos ir pieļaujams likvidēt (skatīt “Koku novērtējuma tabula” kopšanas darbi).
- Teritorijā ir konstatēti **2 valsts nozīmes dižkoki** – **Nr. 054529; 054536** – kuriem saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumiem Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ir noteikta aizsargjosla vainaga projekcijas platumā, kā arī 10 m platā joslā no tās (mērot no koka vainaga projekcijas ārējās malas).
- Koku kopšanas prioritātes. **1 koks ar kopšanas prioritāti A** (noteikti jāveic darbi 1-6 mēn. laikā) Nr. 054524; **7 koki ar kopšanas prioritāti B** (nepieciešama kopšana, bet nav steidzama), Nr. 054521; 054527; 054529; 054535; 054536; 054537; 054539; **5 koki ar**

kopšanas prioritāti C (var sakopt, bet nav nepieciešams), Nr.: 054522; 054530; 054531; 054534; 054538; **6 koki ar kopšanas prioritāti D** (kopšana nav nepieciešama), Nr.: 054523; 054525; 054526; 054528; 054532; 054533.

3.3. Dabas vērtību novērtējums

Sugu un biotopu ekspertes Maijas Mednes veiktajā atzinumā (MM102/18) tiek konstatētas Stelpes “Iztekas” dendroloģiskajā stādījumā viena īpaši aizsargājama suga - spožā skudra *Lasius fuliginosus* (pēc Ministru kabineta noteikumiem Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"). Skudru ligzda atrodas rietumu tūjas sakņu zonā, uz ziemeļiem no dzīvojamās mājas.

16. attēls ““Stelpes “Iztekas” dendroloģisko stādījumu” dabas vērtības”

Nozīmīga dabas vērtība teritorijā ir veco Holandes liepu rinda gar autoceļu P92 koki vērtējami kā bioloģiski veci un tiem var veidoties dobumi. Bioloģiski veci, lielu dimensiju un dobumaini koki kalpo par mājvietu neskaitāmām dažādu dzīvo organismu grupām - sēnēm, sūnām, ķērpjiem, putniem, kukaiņiem u.c. Dažāda izmēra dobumus ligzdošanai izmanto dobumperētāji putni, piemēram, dzeņi un zīlītes. Vasarās dobumus dienošanai labprāt izmanto sikspārņi.

Pēc SIA “LABIE KOKI eksperti” 2018. gada 24. oktobrī veiktā koku novērtējuma datiem, parkā konstatēti divi īpaši aizsargājami dabas objekti– dižkoki (definēts pēc *Ministru kabineta noteikumu Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"* 2. pielikumā uzrādītajiem stumbru apkārtmēriem

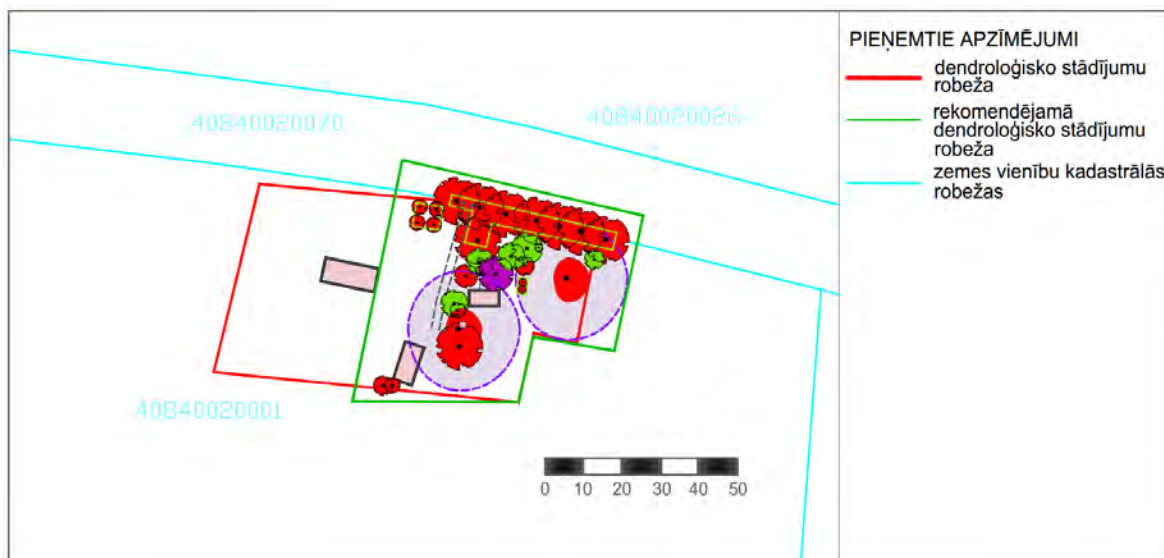
1,3 m augstumā no sakņu kakla). Šie un citi dendroloģiski nozīmīgi koki inventarizācijas nolūkos dabā numurēti ar plastikāta numuriem. Stelpes Iztekās konstatētie dižkoki:

- Nr. 53402 – Holandes liepa (*Tilia x vulgaris*) (stumbra apkārtmērs 2,90 m);
- Nr. 54529 – sarkanais ozols (*Quercus rubra*) (stumbra apkārtmērs 2,01 m).

4. Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu robežu izvērtēšana

Šajā nodaļā pēc sniegtajiem ekspertu novērtējumiem un atzinumiem tiek izvērtēta Stelpes “Iztekas” dendroloģisko stādījumu atbilstība dendroloģisko stādījumu statusam.

Izvērtējot dendroloģisko stādījumu vēsturi, kultūrvēsturisko nozīmīgumu, ainavas vērtību, dendroloģisko un dabas un vērtību, tiek secināts, ka stādījumu statuss saglabājams un veicamas dendroloģisko stādījumu robežas izmaiņas, palielinot aizsargājamās teritorijas robežas (skatīt 17.attēlu).

17. attēls “Priekšlikums “Stelpes “Iztekas” dendroloģisko stādījumu”robežu izmaiņām”

4.1. Vēsturiskais un kultūrvēsturiskais novērtējums

Pēc vēsturiskās vērtības stādījumiem ir īpaša un ļoti liela nozīme gan konkrētajā novadā, gan Latvijā. **Statuss saglabājams** un rekomendējoši visus Stelpes dendroloģiskos stādījumus apvienot kā vienotu kopumu – vienu aizsargājamu dabas objektu “Stelpes dendroloģiskos stādījumus”.

4.2. Ainavas novērtējums

Pēc ainavas novērtējuma – stādījumiem ir saglabājusies estētiskā vērtība, bet salīdzinot ar saimnieku fotoalbumos iekļautajiem attēliem, sākotnēji stādījumiem ir bijusi īpaši veidotas grupas un ainava īpaši plānota domājot par katru no tā elementiem.

Ainavas novērtējums nav par pamatu, lai stādījumus saglabātu kā valsts aizsargājamus dendroloģiskus stādījumus – **rekomendējams veikt stādījumu rekonstrukciju veicot padziļinātu izpēti vēsturiskajos avotos un respektējot tos veidot piemājas dārzu atbilstoši mūsdienu piemājas dārzu veidošanas principiem, saglabājot esošos vērtīgos, ļoti vērtīgos un izcilos kokaugus.**

4.3. Dendroloģiskais novērtējums

Pēc SIA "LABIE KOKI ekspert" veiktā dendroloģisko stādījumu kokaugu novērtējuma tiek konstatēti 9 dažādi taksoni introducētajiem kokiem un 2 valsts nozīmes dižkoki. No dendroloģiski nozīmīgām kokaugu taksoniem jāpiemin parastā ozola šķirni (*Quercus robur* 'Timuki'), āra bērza šķirni (*Betula pendula* 'Youngii'), kā arī Eiropas ciedrupriedi (*Pinus cembra*).

Rekomendējams Stelpes "Iztekas" dendroloģiskajiem stādījumiem **saglabāt valsts nozīmes aizsargājama dabas pieminekļa statusu.**

Ņemot vērā ka atrastās dabas vērtības netika atrastas dendroloģisko stādījumu zonas rietumu daļā, ieteicams **dendroloģisko stādījumu robežu samazināt** (skatīt 17.attēlu).

4.4. Sugu un biotopu eksperta novērtējums

Nozīmīgākās apsekotajā teritorijā konstatētās dabas vērtības ir īpaši aizsargājama kukaiņu suga - spožā skudra (*Lasius fuliginosus*), kā arī divi īpaši aizsargājami dabas pieminekļi- dižkoki - Holandes liepa (*Tilia x vulgaris*), ar stumbra apkārtmēru 2,90 m un sarkanais ozols (*Quercus rubra*), ar stumbra apkārtmēru 2,01m .

Lai lemtu par šī statusa saglabāšanu, nozīmīgākā **vērtība teritorijā ir svešzemju kokaugu stādījumi**, kuru unikalitāti būtu jāvērtē valstiskā mērogā. No sugu un biotopu aizsardzības redzespunkta, **nav priekšlikumu teritorijas robežu izmaiņām.**

5. Rekomendācijas dabas vērtību saglabāšanai ilgtermiņā

Šajā nodaļā sniegtas rekomendācijas Stelpes "Izteku" dendroloģisko stādījumu ainavu telpas uzlabošanai un dabas vērtību saglabāšanai ilgtermiņā (skatīt 2.tabulu).

Pirms dendroloģisko stādījumu kopšanas, uzturēšanas, labiekārtošanas vai būvniecības darbiem, izstrādājams rekonstrukcijas projekts, kurā iekļaujama teritorijas izpēte, novērtējums un teritorijas kopšanas un uzturēšanas plāns, paredzot labiekārtošanas darbus, kas veicinātu teritorijas attīstību. Koku kopšana (vainagu sakopšana, bīstamo koku nozāģēšana) veicama atbilstoši kopšanas darbu tabulai (pielikums Nr. 2). Veicot labiekārtošanas vai būvniecības darbus aizsargājamo dendroloģisko stādījumu Stelpes "Iztekas" teritorijā rekomendējams pirms būvniecības darbiem saņemt atzinumu no arborista - kokkopja un sugu un biotopu eksperta, kas apliecinātu, ka paredzētā būvniecība neietekmēs dabas vērtību dzīvotspēju un pastāvēšanu ilgtermiņā.

Aizliegtās un atļautās darbības Stelpes "Iztekas" dendroloģiskā stādījuma teritorijā tiek noteiktas ar Ministru kabineta 2010. gada 16. marta pieņemtajiem noteikumiem Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi", 8.3. apakšpunktu, kur aprakstītas atļautās un aizliegtās darbības dendroloģiskajos stādījumos, kā arī 8.2. apakšpunktu, kur aprakstītas atļautās un aizliegtās darbības īpaši aizsargājama koka jeb dižkoka teritorijā.

2.tabula

Nepieciešamie apsaimniekošanas pasākumi

Nr. p.k.	Mērķis	Veicamā darbība	Prioritāte
1.	Spožās skudras populācijas saglabāšana	Ja šis koks pēkšņi kļūst bīstams un jānozāģē, ligzda pārceļama uz citu vietu. Vēlams šos pārceļšanas darbus veikt sertificēta sugu un biotopu jomas eksperta - entomologa – klātbūtnē.	Aktivitāte jāuzsāk pēc iespējas ātrāk
2.	Dižkoku ilgmūžības nodrošināšana	1. Vainaga sakopšana, vadoties pēc SIA "LABIE KOKI eksperti" sniegtā kopšanas darbu apraksta; 2. Dižkoks, Holandes liepas, aug pie pagraba un ar saknēm bojā būvi, nepieciešams no pagraba iekšpuses nodrošināt sakņu bloķēšanu, lai novērstu turpmāku sakņu augšanas ietekmi. Darbus veikt kvalificētam arboristam.	Aktivitāte jāuzsāk pēc iespējas ātrāk
3.	Veicināt dendroloģiskā stādījuma vispārējo dabas daudzveidības palielināšanos un tur esošo dendroloģisko vērtību saglabāšanu	1. ja tiek veikta dendroloģiskā stādījuma koku sakopšana pēc SIA Labie Koki eksperti koku novērtējumā sniegtajām rekomendācijām, sakopjot saglabājamus kokus, lielos sausos zarus nenožāģē pie stumbra, bet atstāj sausu stumbeni drošā garumā. Šādi tiks palielināts atmirušās koksnes daudzums teritorijā, kas īpaši nozīmīgs dzeņiem; 2. veicot jebkādas būvniecības darbus tiešā saglabājamo koku tuvumā, jāievēro koka kritiskā, minimālā un optimālā sakņu aizsardzības zona.	Aktivitāte jāuzsāk pēc iespējas ātrāk
3.	Veicama koku sakopšana (zaru	1. Ja tiek veikta koku kopšana, tajā skaitā – bīstamo koku nozāģēšana, vēlams lielo koku	Aktivitāte jāuzsāk, ja koki kļūst

	nozāģēšana, bīstamo koku nozāģēšana, dižkoku vainagu sakopšana).	stumbrus saglabāt parkā kā mirušo koksni, piemēram, pārvēršot tos dažādos vides objektos. Tiks piesaistītas sugas, kas apdzīvo mirušu koksni – vaboles, sūnas, ķērpji u.c. dzīvie organismi. 2. Lai palielinātu atmirušās koksnes daudzumu, ieteicams, lielos, sausos zarus nenozāģē pie stumbra, bet atstāj sausu stubeni drošā garumā. Šādi tiks palielināts atmirušās koksnes daudzums teritorijā, kas īpaši nozīmīgs dzeņiem.	bīstami, vispirms izvērtējama koku sakopšana bīstamības novēršanai, nevis nozāģēšana.
7.	Apstādījumu labiekārtošana (būvniecības veikšana tiešā koku tuvumā, jaunu koku stādīšana bojā gājušo koku vietā)	1. Ja nepieciešams veikt būvniecības darbus, tad nepieciešams ievērot gan dižkoku aizsardzības zonu, gan citu koku sakņu aizsardzības kritisko, minimālo un optimālo zonu un veikt pasākumus sakņu aizsardzībai. 2. Vēlams, lai būvniecības darbos piedalās kvalificēts arborists ar praktisku pieredzi koku aizsardzībā būvlaukumā. 3. Parka kokaudzē ir sastopamas platlapju sugas parastais osis un parastā goba, paredzams, ka daļa šo koku tuvākajās desmitgadēs ies bojā Latvijā aktuālo koku slimību dēļ. Plānojot parka rekonstrukciju, jāņem vērā šis apstāklis. Bojā gājušo koku vietā rekomendējoši izvēlēties citus vietējas izcelsmes lapu kokus - parasto vīksnu, parasto liepu, parasto ozolu u.c.	Aktivitāte veicama tikai atbilstoši rekonstrukcijas projektam.

Bibliogrāfija

1. Aizsargjoslu likums (1997). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 56/57 25.februārī. <https://likumi.lv/doc.php?id=42348>, sk. 22.11.2018.
2. Bells S., Nikodemus O. (2000) Rokasgrāmata meža ainavas plānošanai un dizainam, Rīga: Valsts Meža dienests.
3. Bērziņš A., Bice M. (1991) Parka apraksts, NBD.
4. Briņķis J., Buka O. (2006) Pilsētas un lauku apdzīvoto vietu kompleksu arhitektoniski telpiskā plānošana, Rīga: RTU, Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultāte, Arhitektūras un pilsētībūvniecības katedra.
5. Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā (2012). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.936. Latvijas Vēstnesis, Nr.203 28.decembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=253758>, sk. 11.11.2018.
6. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā (2013). Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp.
7. Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2028. <https://vecumnieki.lv/images/dokumenti/attistibas/IAS-Vecumnieki-2013-Aprilis.pdf>, sk.14.11.2018.
8. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (2010). Latvijas Republikas Ministru kabineta 16. marta noteikumi Nr. 264. Latvijas Vēstnesis, Nr. 50, 30. martā. <https://likumi.lv/doc.php?id=207283> sk. 23.11.2018.
9. Kadastrs.lv. Karšu pārliuks. <https://www.kadastrs.lv/>, sk. 23.11.2018.
10. Meža likums (1997). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 98/99 16. martā. <https://likumi.lv/doc.php?id=2825>, sk. 22.11.2018.
11. Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem (2001). Latvijas Republikas Ministru kabineta 20. marta noteikumi Nr. 131. Latvijas Vēstnesis, Nr. 48, 23. martā. <https://likumi.lv/doc.php?id=5773>, sk. 23.11.2018.
12. Noteikumi par īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu (2000). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.396. Latvijas Vēstnesis, Nr. 413/417 17. novembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=12821>, sk. 22.11.2018.
13. Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža (2012). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 309. Latvijas Vēstnesis, Nr.70 8.maijā. <https://likumi.lv/doc.php?id=247350>, sk. 11.11.2018.

14. Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu (2003). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 474. Latvijas Vēstnesis, Nr.118. 29. augustā. <https://likumi.lv/doc.php?id=78458>, sk. 12.11.2018.
15. Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu (2006). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 153. [Latvijas Vēstnesis](https://likumi.lv/doc.php?id=128923), Nr. 33 (3401), 24.februārī. <https://likumi.lv/doc.php?id=128923>, sk. 08.01.2018.
16. Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā (2003). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 10. Latvijas Vēstnesis, Nr.5 10.janvārī. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/70073>, sk. 23.11.2018.
17. Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu (2013). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 940. Latvijas Vēstnesis, Nr. 203 28.decembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=253746>, sk. 27.11.2018.
18. Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas (2007). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 281. Latvijas Vēstnesis, Nr. 78 16. maijā. <https://likumi.lv/ta/id/157197>, sk. 11.11.2018.
19. Par 1979.gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību (1996). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr.1/2, 1997. gada 3.janvārī. <https://likumi.lv/doc.php?id=41733>, sk. 23.11.2018.
20. Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību (1995). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr.137, 8.septembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=36679>, sk. 23.11. 2018.
21. Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (2002). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr.64 26.aprīlī. <https://likumi.lv/doc.php?id=61586>, sk. 23.11.2018.
22. Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (1992). Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A31992L0043>, sk. 23.11.2018.
23. Par Eiropas ainavu konvenciju (2007). Latvijas Republikas Saeimas likumi. Latvijas Vēstnesis, Nr.63 18.aprīlī. <https://likumi.lv/doc.php?id=156001>, sk. 23.11.2018.

24. Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (1993). Latvijas Republikas Augstākās Padomes likums. Latvijas Vēstnesis, Nr.5 25. martā. <https://likumi.lv/doc.php?id=59994>, sk. 23.11.2018.
25. Par Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (1997). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr.58/59 26.februārī. <https://likumi.lv/doc.php?id=42381>, sk. 23.11.2018.
26. Par pašvaldībām (1994). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis, Nr. 61. 24. maijā. <https://likumi.lv/doc.php?id=57255>, sk. 12.12.2018.
27. Par savvaļas putnu aizsardzību (2009). Eiropas Padomes Direktīva 2009/147/EK <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>, sk. 23.11.2018.
28. Rudovics A., Rudovica T. Latvijas fiziskā ģeogrāfija, 1995, 148. lpp.
29. Sugu un biotopu aizsardzības likums (2000). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 121/122 5.aprīlī. <https://likumi.lv/doc.php?id=3941>, sk. 22.11.2018.
30. Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis Nr.173 2. novembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=238807>, sk. 22.11.2018.
31. Vides aizsardzības likums (2006). Latvijas Republikas Saeimas likums. Latvijas Vēstnesis Nr.183 15.novembrī. <https://likumi.lv/doc.php?id=147917>, sk. 22.11.2018.

Attēlu saraksts

- 1.attēls *“Vecumnieku novada teritorijas funkcionālais zonējums un ĪADT (2013.)”*
Autoru veidota shēma pēc Vecumnieku novada teritorijas plānojuma (2013); Dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols”; kadastrs.lv.
- 2.attēls *“Stelpes “Izteku” dendroloģisko stādījumu shēma”*. MK noteikumi Nr.131 “Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskiem stādījumiem”.
3. attēls *“Gustavs Timuks (ap 1944.)”* Foto no ģimenes privātā fotoalbuma.
4. attēls *“Saimnieces brālis uz ceļa pie egļu dzīvžoga”*. Foto no ģimenes privāta fotoalbuma.
- 5.attēls *“Adusas vieta”* Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
6. attēls *““Izteku” māju apstādījumi (ap 1944.)”* Foto no ģimenes privāta fotoalbuma.
7. attēls *“Vēsturiskie iebraucamā ceļa vārtu stabi.”* Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
8. attēls *“Stirnu apgrauzta tūja”*. Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
9. attēls *“Dižkoks – sarkanais ozols (Quercus rubra).”* Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
10. attēls *“Zemes vienība, kur ietilpst “Iztekas” dendroloģiskie stādījumi”*. Autoru veidota shēma pēc Dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols”; kadastrs.lv.
11. attēls *“Stiklots vējtveris”*. Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
- 12.attēls *“Lievenis”*. Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
13. attēls *“Holandes liepu rinda gar autoceļu P92”* Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
14. attēls *“Āra bērzs ‘Youngii’ pie dzīvojamās mājas”*. Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
- 15.attēls *“Āra bērzs ‘Youngii’ pie saimniecības ēkas”*. Autoru esošās situācijas fotofiksācija.
16. attēls *““Stelpes “Iztekas” dendroloģisko stādījumu” dabas vērtības”*. Autoru veidota shēma pēc Dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols”; kadastrs.lv.
17. attēls *“Priekšlikums “Stelpes “Iztekas” dendroloģisko stādījumu” robežu izmaiņām”*. Autoru veidota shēma pēc Dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols”; kadastrs.lv.

Pielikumi

KOKU VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

PIEŅEMTIE APZĪMĒJUMI DENDROLOĢISKĀS IZPĒTES TABULĀ

vecumposma vērtējuma kritēriji

pieņemtie apzīmējumi

vecumposms	paskaidrojums	vitalitāte
V1	jauns koks, vainags strauji aug uz augšu	augsta vidēja zema
V2	koks gan uz augšu, gan platumā, sasniedzis reprodaktīvo vecumu	augsta vidēja zema
V3	koks sasniedzis savus maksimālos izmērus	augsta vidēja zema
V4	koks sarūk augumā, noveco	augsta vidēja zema
V5	beigts	

apzīmējums	paskaidrojums
	koks ir valsts nozīmes dižkoks (MK noteikumi)
	koks ir vietējās nozīmes dižkoks
	potenciāls valsts nozīmes dižkoks
	koks ir ainaviski vērtīgs
	koks ir dendroloģisks retums
	kokam ir ekoloģiska vērtība
K	kokam ir kultūrvēsturiska vērtība

koka fiziskā stāvokļa novērtējums

koka vispārējais novērtējums

kopšanas darbu prioritāte

vērtējums	paskaidrojums
10	izcils
9	gandrīz izcils
8	joti labs
7	labs
6	gandrīz labs
5	ar problēmu
4	bojāts
3	stīpri bojāts
2	gandrīz beigts
1	beigts
0	koka vairs nav

krāsa plānā	paskaidrojums
	izcils
	joti vērtīgs
	vērtīgs
	mazvērtīgs
	nevērtīgs

vērtējums	paskaidrojums
A!	jāsakopj nekavējoties (koks akūti bīstams)
A	noteikti jāsakopj (1 - 6 mēn. laikā)
B	jāsakopj (nav steidzami)
C	var sakopt (pēc nepieciešamības)
D	kopšana nav nepieciešama

KOKU NOVĒRTĒJUMA TABULA

Nr.p.k.	NOSAUKUMS		PAMATRĀDĪTĀJI							KOKU KOPŠANA		
	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Stumbra apkārtmērs, m	Koka augstums, m	Vainaga platums, m	Vēcm- posms	Vitalitāte	Vispārējais un fiziskā stāvokļa novērtējums	Apraksts	Prioritāte	Darba stundas	Ieteikumi
1/54521	<i>Tilia x europaea</i>	Holandes liepa	2,19; 1,89; 1,67; 1,73; 1,93; 1,46; 2,23;	~12	~12	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 7	6 liepas gar ceļu un 1 dziļāk teritorijā. Starp 1. un 2. liepu rindā ir mūrēti vārtu stabi. ~2m attālumā no ceļa klāmes. Starp ceļu un kokiem ir paagstinājums reljefā ~30cm. Kokiem pie sakņu kakla ir sakņu atvases, virs ceļa vainagi ir dabiski atzarojušies. Pacelts vainags. Lauzti zari vainagos, ir sausie zari.	B	katram kokam 4,5h	Vēlams vainagu brauktuves pusē pacelt. Vispārēja vainaga sakopšana. Sakņu atvašu nozāģēšana.
2/54522	<i>Robinia pseudoacacia</i>	baltā robinija	1,17; 1,14; 0,76; 0,70; 0,83	~8	~4	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 6	4 robinijas grupā. Atrodas starp liepu grupu un iebrauktuvi. Pie ceļa 2 lielākas un otrā rindā pie ceļa ir 2 mazākas. Vienai no mazākajām robinijām ir 2 asis no zemes.	C	katram kokam 3h	Vainaga sakopšana, sauso zaru izzāģēšana.
3/54523	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	0,56; 0,26; 0,42; 0,56; 0,43	~6	~5	V3	vidēja	vērtīgs 7	Rietumu tūjas puduris, sazarojies ar vairākām asīm no zemes. Atrodas pie Holandes liepu grupas. Izplests vainags, koks nav pārāk augsts. Vainags ir līdz zemei, asis ir noliekušās.	D	-	Kopšana nav nepieciešama

Piezīmes:

1. Ar zaļu krāsu apzīmētas koku grupa, kurā koki ir vienas sugas un ar līdzīgiem/vienādiem pamatrādītājiem.
2. Bīstams koks līdz tā sakopšanas brīdim var radīt nopietmus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

KOKU NOVĒRTĒJUMA TABULA

Nr.p.k.	NOSAUKUMS		PAMATRĀDĪTĀJI							KOKU KOPŠANA		
	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Stumbra apkārtmērs, m	Koka augstums, m	Vainaga platums, m	Vēcumposms	Vitalitāte	Vispārējais un fiziskā stāvokļa novērtējums	Apraksts	Prioritāte	Darba stundas	Ieteikumi
4/54524	<i>Pinus cembra</i>	Eiropas ciedrupriede	1,19	~14	~2	V4	zema	mazvērtīgs 3	Kokam dzīvā daļa vainaga skujas daļa ir tikai vainaga augšējā daļā. Zari atzarojušies. Koks stipri bojāts, atmirusi dzīvā koksne, dzīvā koksne ir tikai 20-30%. Z, D pusē nedzīva, iztrupējusi un pie kakla ir intensīvi trapes bojājumi. Bojājumu dēļ koks var izgāsties un var uzkrīst uz tūju stādījumiem līdz ar to radīt papildus bojājumus stādījumiem.	A	~1,0	Koks ir bīstams! Ieteicama koka nozāģēšana.
5/54525	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	1,10; 0,77; 0,52; 0,34; 0,55; 0,43; 0,34; 0,45; 0,43; 0,55; 0,29	~9	~8	V3	vidēja	vērtīgs 5	Vainags izplests, koks ar vairākām asīm no sakņu kakla, ~0,7-0,8 m no zemes sadalījumu vieta pilna ar auglīgo augsni. Starp asīm ieaugusi miza. Atsevišķi apakšējie zari ir zāģēti.	D	-	Kopšana nav nepieciešama
6/54526	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	1,18; 1,50; 0,94	~11	~7	V3	vidēja	vērtīgs 6	Kokam 2 lielas asis no zemes, kuras sadalās 1,3 m augstumā vairākās.	D	-	Kopšana nav nepieciešama
7/54527	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	1,16; 1,17	~12	~5	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 5	Olveida vainags, 2 asis, ~0,5 m no zemes ieaugusi miza. Starp asīm ir plaīsa.	B	~3,0	Vēlams savilkt ar dinamisko sistēmu asis Asi, kas izvirzījies no centra, saīsināt par 2m.
8/54528	<i>Thuja occidentalis</i> , šķirne	rietumu tūja, šķirne	1,37; 1,19	~11	~2	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 7	Grupa ar 2 blakus augošām tūjām. Kolonveida vainagi.	D	-	Kopšana nav nepieciešama

Piezīmes:

1. Ar zaļu krāsu apzīmētas koku grupa, kurā koki ir vienas sugas un ar līdzīgiem/vienādiem pamatrādītājiem.
2. Bīstams koks līdz tā sakopšanas brīdim var radīt nopietnus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

KOKU NOVĒRTĒJUMA TABULA

Nr.p.k.	NOSAUKUMS				PAMATRĀDĪTĀJI							KOKU KOPŠANA		
	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Stumbra apkārtmērs, m	Koka augstums, m	Vainaga platums, m	Vēcumposms	Vitalitāte	Vispārējais un fiziskā stāvokļa novērtējums	Apraksts	Prioritāte	Darba stundas	Ieteikumi		
9/54529	<i>Quercus rubra</i> 	sarkanais ozols	2,01	~ 10	Z=5; D=6; R=3; A=6	V4	vidēja	ļoti vērtīgs 4	Izskatās, ka bijušas 2 asis, 1 ir notrupējusi un nozāģēta, saglabājusies otra. Īpašnieki: "Bijis ozols ar 1 asi, kurš vienu ziemu nosalis un palicis tikai 1 zars. Nosalušo daļu nozāģējam līdz dzīvīvajam zaram". Šobrīd ļoti liels koks. No centrālās ass izvirzījies ass un mēģina sevi taisnot, bet visa slodze ir ~2m no stumbra.	B	~ 5,0	Nepieciešama vainaga samazināšana, lai samazinātu slodzi uz stumbra daļu. Rekomendējams veidot stuti, kura sākotnēji izvietot tā, lai starp stuti un koka stumbru paliek atstarpe. Pie slodzes izmaiņām koks nevis izlūzīs un izgāzīsies, bet atspiedīsies pret stuti.		
10/54530	<i>Betula pendula</i> 'Youngii' 	āra bērzs, šķirne	1,00	~ 8	~ 9	V3	vidēja	izcils 5	Aug ~3m attālumā no verandas stūra, ~2m attālumā no jumta kores. Izplestis vainags. Nelielas iēgrikes stumburā, nelieli sausie zari.	C	~ 3,0	No vainaga tālizejošo zaru īsināšana, sauso zaru izzāģēšana.		
11/54531	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	0,41; 0,42; 0,40; 0,55; 0,41; 0,43; 0,54	~ 6	~ 7	V4	vidēja	vērtīgs 5	Rietumu tūju puduris ar ļoti daudz asīm. Koks veidojies no koka celma atvasēm. Centrālajā daļā ir galvenās 7 asis, pa malām izveidojušās pārējās nelielās asis. Atrodas tieši uz taciņas, kas ved no verandas uz dārzu.	C	~ 3,0	Apkārtējo ašu nozāģēšana, pudura sakopšana.		
12/54532	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	0,78	~ 9	~ 2	V3	vidēja	vērtīgs 7	Kolonveida vainags, 1 stumbrs. Aptuveni 3,5m augstumā sadalās 2 asīs.	D	-	Kopšana nav nepieciešama		
13/54533	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	0,72; 1,10; 0,78	~ 11	~ 6	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 6	Koks no sakņu kakla sazarojas 3 asīs. Asis izkārtotās ZR virzienā.	D	-	Kopšana nav nepieciešama		

Piezīmes:

1. Ar zaļu krāsu apzīmētas koku grupa, kurā koki ir vienas sugas un ar līdzīgiem/vienādiem pamatrādītājiem.
2. Bīstams koks līdz tā sakopšanas brīdim var radīt nopietmus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

KOKU NOVĒRTĒJUMA TABULA

Nr.p.k.	NOSAUKUMS		PAMATRĀDĪTĀJI							KOKU KOPŠANA		
	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Stumbra apkārtmērs, m	Koka augstums, m	Vainaga platums, m	Vēcumposms	Vitalitāte	Vispārējais un fiziskā stāvokļa novērtējums	Apraksts	Prioritāte	Darba stundas	Ieteikumi
14/54534	<i>Thuja occidentalis</i>	rietumu tūja	1,06; 0,82; 0,68; 0,33; 0,77; 1,09	~7	~7	V3	vidēja	vērtīgs 6	Izplests vainags, vairākas asis. ~30cm augstumā no zemes ir nelieli mehāniski bojājumi uz asīm, iegrīmas. Savienojuma vietas ir spēcīgas, stabilas.	C	~ 1,5	Asij, kas vairāk izvirzījies no centra, neliela vainaga samazināšana par ~1,5m.
15/54535	<i>Tilia x europaea</i>	Holandē liepa	1,05	~9	~4	V3	vidēja	vērtīgs 5	Stumbrs ar izaugumiem, koks ~4,5m augstumā galotņots un ataugušas asis ~5-7 gadīgas.	B	~ 2,5	Strukturēta vainaga veidošana
16/54536	<i>Tilia x europaea</i> 	Holandē liepa	2,90	~20	Z=9; D=8; R=8; A=7	V3	augsta	ļoti vērtīgs 6	Aug pie pagraba, kas izbūvēts 1930.gadā. Liepas saknes bojā pamata sienu un ieejas atbalsta sienu. Ir sakņu atvases. Aptuveni 2m augstumā liels skeletzars, kurā veidojas plaīsa.	B	~ 8,0	Skeletzara īsināšana, vispārēja vainaga kopšana. Īsināt apakšējos zarus un tālizejošos zarus no vainaga.
17/54537	<i>Aesculus hippocastanum</i>	parastā zirgkastaņa	2,22	~10	~12	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 6	Aptuveni 2m augstumā ir liels skeletzars, kur ieaugusi miza. Austrumu virzienā izzāģēts liels skeletzars, kurš labi apaug, bet zara vietā veidojas dobbums.	B	~ 6,0	Apakšējā skeletzara un no vainaga tālu izejošo skeletzaru īsināšana. Īsināšana ļoti neliela.
18/54538	<i>Betula pendula</i> 'Youngii' A	āra bērzs, šķime	1,05	~6	~8	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 6	Nokarens vainags līdz zemei. Kokam uz stumbra ir čagas. Noliecies no savas ass un ar zemi veido ~45°. Aptuveni 1,8m augstumā sāk taisnoties. Noliecies uz stāļļa pusi.	C	~ 2,0	Neliela sauso zaru izzāģēšana.

Piezīmes:

1. Ar zaļu krāsu apzīmētas koku grupa, kurā koki ir vienas sugas un ar līdzīgiem/vienādiem pamatrādītājiem.
2. Bīstams koks līdz tā sakopšanas brīdim var radīt nopietmus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

KOKU NOVĒRTĒJUMA TABULA

Nr.p.k.	NOSAUKUMS		PAMATRĀDĪTĀJI							KOKU KOPŠANA		
	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Stumbra apkārtmērs, m	Koka augstums, m	Vainaga platums, m	Vēcumposms	Vitalitāte	Vispārējais un fiziskā stāvokļa novērtējums	Apraksts	Prioritāte	Darba stundas	Ieteikumi
19/54539	<i>Quercus robur</i> 'Timuki'	parastais ozols, šķirne 'Timuki'	0,78	~8	~5	V3	vidēja	ļoti vērtīgs 6	Šķirne ar izteikti sarkanām lapiņām, sārtas jau no pavasara un vasaras gaitā kļūst tumši sarkanas. Sablīvēts zarojums, smalks. Izskatās kā vēja slota visam vainagam. Atsevišķi lielāki skeletzari.	B	~ 2,0	Sauso zaru izzāģēšana un apakšējo, lielo skeletzaru īsināšana.

Piezīmes:

1. Ar zaļu krāsu apzīmētas koku grupa, kurā koki ir vienas sugas un ar līdzīgiem/vienādiem pamatrādītājiem.
2. Bīstams koks līdz tā sakopšanas brīdim var radīt nopietmus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

Dižkoka uzmērīšanas anketa (koks ar Nr. 054529)

APSEKOTĀJS - vārds, uzvārds		Laura Mazule, Jolanta Kriviņa
DATUMS, dd.mm.gggg.		24.10.2018.
* SUGA		<i>Quercus rubra</i> - sarkanais ozols
<u>KOKA VIETĒJAIS NOSAUKUMS</u>		
* KOKA ATRAŠANĀS VIETA	KOORDINĀTES (x vai A)	x=56,53002
	un (y vai Z)	y=24,49810
	Vai pievienota karte ar atzīmētu atrašanās vietu	jā/nē
<u>ADRESE (piesaiste)</u>		Zemes vien. kad. apz. Nr. 40840020001
* STUMBRA apkārtmēra noteikšana	<u>virš zemes,</u> <u>m</u>	<u>Mēr. augst.</u> <u>apkārtmērs</u> 1,3 vai cits:
	<u>1.3 m virs sakņu kakla</u>	2,01
<u>KOKA augstums, m</u>		10
<u>VAINAGA maksimālais RĀDIUSS, m</u>		Z=5; D=6; R=3; A=6
<u>Vainaga forma</u>		Vainags ir ataudzis no vienas ass (skeletzara). Vainags ir novirzījies no centrālās ass un mēģina sevi taisnot, bet visa slodze ir ~2 m augstumā no stumbra.
Ja VAIRĀKI stumbri	<u>Stumbru SKAITS</u> <u>Sadalīšanās augstums, m</u>	1
<u>Savdabības</u>		Koks esot ~30 gadus atpakaļ ziemā nosalis; izdzīvojis 1 skeletzars, kurš turpinājis augt un šobrīd izaudzis par dižkoku.
<u>Stāvoklis, 1_{miris}-2-3-4-5_{ideāls}</u>		2
<u>BOJĀJUMI</u>		Viena satrupējusi, izlūzusi ass.
APDRAUDĒJUMI	<u>pakāpe, 1_{max}-2-3-4-5_{min}</u>	3
	<u>veids</u>	Neproporcionāla vainaga slodze uz stumbru.
<u>Koka NOVIETOJUMS (atsevišķi, parkā, mežmalā, alejā...)</u>		Koks aug lauku mājas pagalmā, netālu no ceļa. Dendroloģisko stādījumu malā, laucē, pie tūju stādījumiem.
<u>AINAVAS apraksts (reljefs, biotopi,...)</u>		Koks aug līdzenā reljefā. Koks ir savdabīgs un ainaviski papildina labi saglabāto ~100 gadus veco lauku viensētu.
<u>Koka AINAVISKUMS, 1_{min}-2-3-4-5_{max}</u>		4
<u>AIZSARGĀJAMĀS SUGĀS</u>		-
<u>ROBEŽZĪMES, skaits</u>		-
<u>APSAIMNIEKOŠANA - līdzšinējā</u>		Koka apkārtņē zāliens tiek sezonāli pļauts.
<u>APSAIMNIEKOŠANA - nepieciešamā</u>		Nepieciešama vainaga redukcija, lai samazinātu slodzi uz stumbra daļu. Stutes izvietošana, ~ 5cm attālumā no koka stumbra. Slodzes

Piezīmes:

- koordinātes nosaka pie koka stumbra, dienvidu pusē;
- zemes vienības kadastra apzīmējuma Nr.noteikts pēc www.kadastrs.lv pieejamās informācijas; koka atrašanās vieta noteikta aptuveni un tā ir precizējama;
- pie novērtējumiem „0”, ja nav vērtējuma;
- skaitlisko parametru (izmēri, novērtējums) ailēs rakstīt tikai skaitļus bez mērvienībām!

	palielināšanās gadījumā, kokam iespēja atspiesties.
<u>Uzrādītājs</u> vai informācijas avoti	Veicot koku novērtējumu, apsekošanas brīdī.
Foto, skaits; Nr.	Skatīt esošās situācijas fotofiksāciju.
<u>Piezīmes</u>	Koks dabā, tabulā un plānā ar Nr. 054529

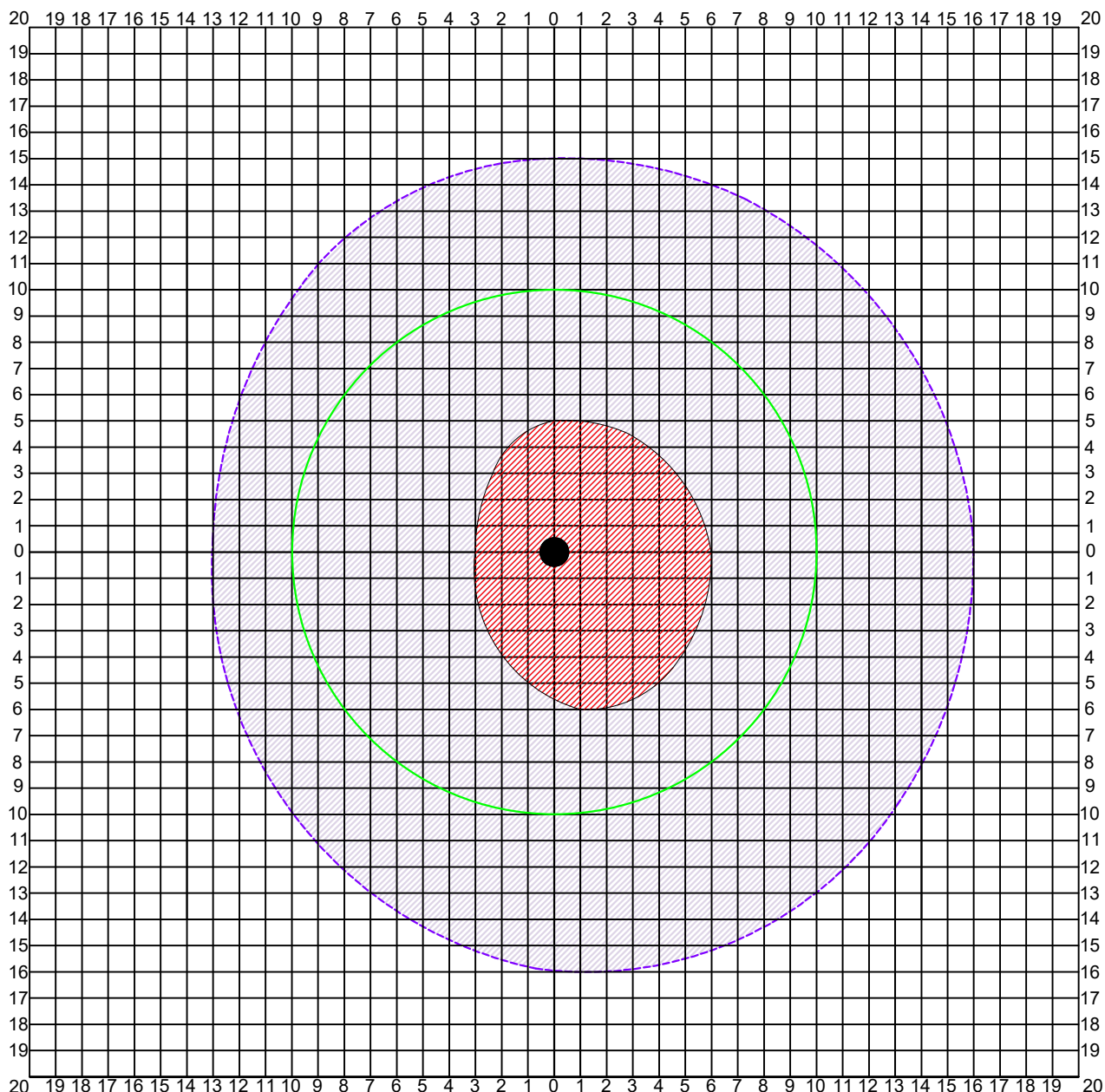
Esošās situācijas fotofiksācija
***Quercus rubra* - sarkanais ozols, Nr. 054529**

Piezīmes:

1. koordinātes nosaka pie koka stumbra, dienvidu pusē;
2. zemes vienības kadastra apzīmējuma Nr.noteikts pēc www.kadastrs.lv pieejamās informācijas; koka atrašanās vieta noteikta aptuveni un tā ir precizējama;
3. pie novērtējumiem „0”, ja nav vērtējuma;
4. skaitlisko parametru (izmēri, novērtējums) ailēs rakstīt tikai skaitļus bez mērvienībām!

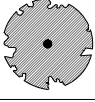

KOKA VAINAGA PROJEKCIJAS SKICE IEVĒROJOT DEBESPUSES (stumbrs centrā)

PIEZĪMES

Valsts nozīmes dabas pieminekļa - dižkoka aizsardzības zona ir 10m rādiusā ap aizsargājamo koku, mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas. (MK noteikumi Nr.264)

KOKA VĒRTĪBAS NOVĒRTĒJUMS

	izcils koks
	ļoti vērtīgs koks
	vērtīgs koks
	mazvērtīgs koks
	nevērtīgs koks

		SIA LABIE KOKI eksperti Reģ. Nr. LV40103442491 Tel: +371 22007719 Adrese: Babītes nov., Babītes pag., Klīves, "Annas koku skola", LV2107
Stelpes "Iztekas" dendroloģiskie stādījumi, Stelpes pagasts, Vecumnieku nov. Objekts:		Dabas aizsardzības pārvalde Pasūtītājs:
Novērtēja:	Laura Mazule	
Rasēja:	Jolanta Kriviņa	
KOKA VAINAGA PROJEKCIJAS SKICE (koks Nr.054529)		
Rasējums:		
Datums:	01.11.2018.	Mērogs: 1:250
Lapa:	42	

Dižkoka uzmērīšanas anketa (koks ar Nr. 054536)

APSEKOTĀJS - vārds, uzvārds		Laura Mazule, Jolanta Kriviņa
DATUMS, dd.mm.gggg.		24.10.2018.
* <u>SUGA</u>		<i>Tilia x europaea - Holandes liepa</i>
<u>KOKA VIETĒJAIS NOSAUKUMS</u>		-
* KOKA ATRAŠANĀS VIETA	KOORDINĀTES (x vai A)	x=56,529918
	un (y vai Z)	y=24,497590
	Vai pievienota karte ar atzīmētu atrašanās vietu	jā/nē
<u>ADRESE (piesaiste)</u>		Zemes vien. kad. apz. Nr. 40840020001
* STUMBRA apkārtmēra noteikšana	<u>virš zemes,</u> <u>m</u>	<u>Mēr. augst.</u> <u>apkārtmērs</u> 1,3 vai cits:
	<u>1.3 m virs sakņu kakla</u>	2,90
<u>KOKA augstums, m</u>		20
<u>VAINAGA maksimālais RĀDIUSS, m</u>		Z=9; D=8; R=8; A=7
<u>Vainaga forma</u>		Vainags ir vispusīgi attīstīts.
Ja VAIRĀKI stumbri	<u>Stumbru SKAITS</u>	1
	<u>Sadalīšanās augstums, m</u>	
<u>Savdabības</u>		Aug pie pagraba, kas izbūvēts 1930. gadā. Liepas saknes bojā pamata sienu un ieejas atbalsta sienu. Ir sakņu atvases, ~2 m augstumā liels skeletzars, kurā veidojas plaisa.
<u>Stāvoklis, 1_{miris}-2-3-4-5_{ideāls}</u>		3
<u>BOJĀJUMI</u>		Skeletzarā ~2 m augstumā veidojas plaisa.
APDRAUDĒJUMI	<u>pakāpe, 1_{A1}-2-3-4-5_{nav}</u>	3
	<u>veids</u>	Neproporcionāli skeletzari
<u>Koka NOVIETOJUMS (atsevišķi, parkā, mežmalā, alejā...)</u>		Koks aug lauku mājas pagalmā, ~4-5 m attālumā D virzienā no dzīvojamās mājas. Koks aug pagraba mūra sienā.
<u>AINAVAS apraksts (reljefs, biotopi,...)</u>		Koks aug līdzenā reljefā. Koks ir ainavisks un lieliski papildina labi saglabātāo ~100 gadus veco lauku viensētu.
<u>Koka AINAVISKUMS, 1_{min}-2-3-4-5_{max}</u>		5
<u>AIZSARGĀJAMĀS SUGAS</u>		-
<u>ROBEŽZĪMES, skaits</u>		-
<u>APSAIMNIEKOŠANA -līdzšinējā</u>		Koka apkārtņē tiek pļauts zāliens, grābtas rudens lapas.
<u>APSAIMNIEKOŠANA - nepieciešamā</u>		Skeletzara īsināšana. Īsināt apakšējos zarus un no vainaga tālizejošos zarus.
<u>Uzrādītājs vai informācijas avoti</u>		Veicot koku novērtējumu, apsekošanas brīdī.
Foto, skaits; Nr.		Skatīt esošās situācijas fotofiksāciju.
<u>Piezīmes</u>		Koks dabā, tabulā un plānā ar Nr. 054536

Piezīmes:

- koordinātes nosaka pie koka stumbra, dienvidu pusē;
- zemes vienības kadastra apzīmējuma Nr.noteikts pēc www.kadastrs.lv pieejamās informācijas; koka atrašanās vieta noteikta aptuveni un tā ir precizējama;
- pie novērtējumiem „0”, ja nav vērtējuma;
- skaitlisko parametru (izmēri, novērtējums) ailēs rakstīt tikai skaitļus bez mērvienībām!

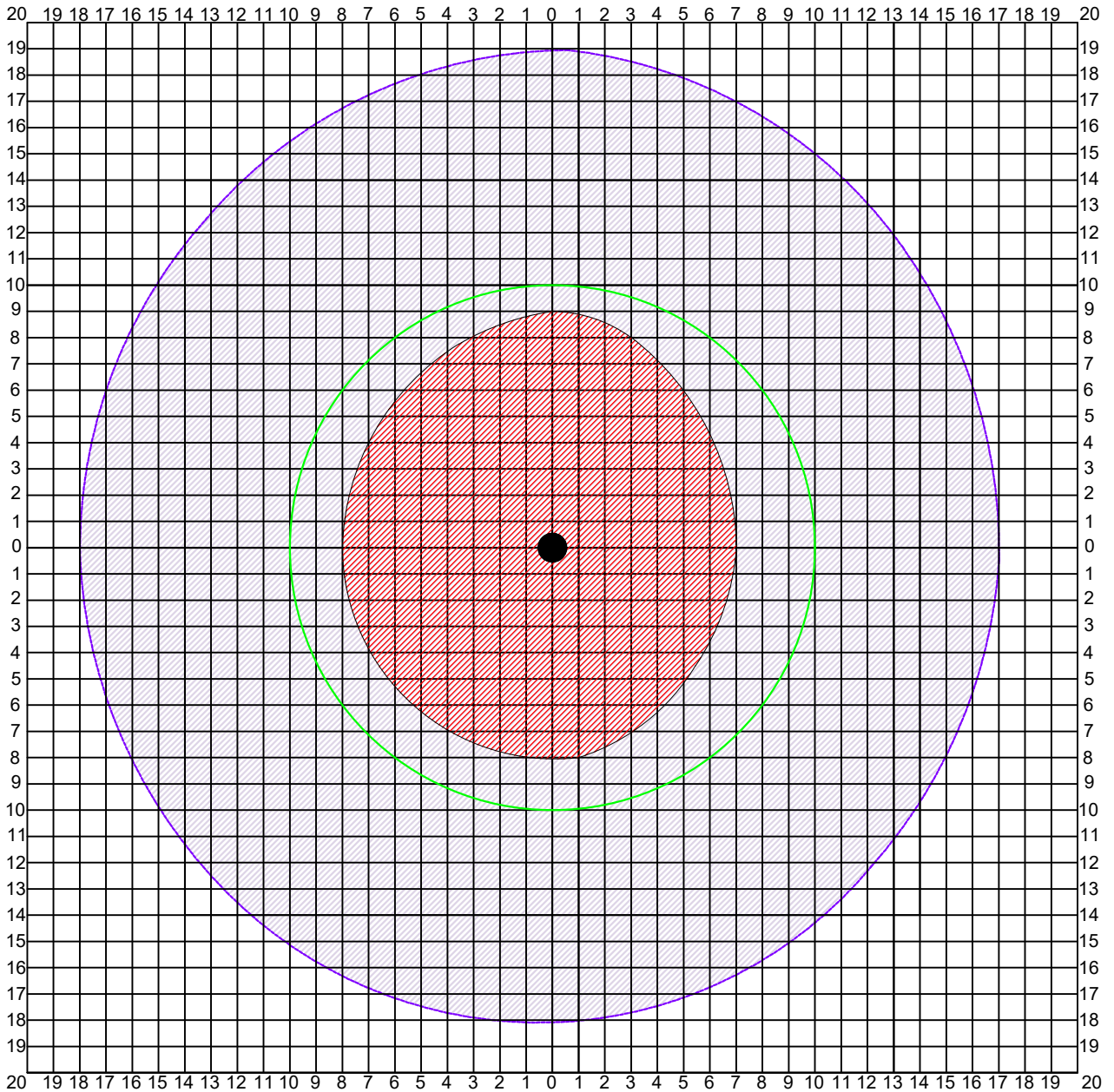
Esošās situācijas fotofiksācija
***Tillia x europaea* - Holandes liepa, Nr. 054536**

Piezīmes:

1. koordinātes nosaka pie koka stumbra, dienvidu pusē;
2. zemes vienības kadastra apzīmējuma Nr.noteikts pēc www.kadastrs.lv pieejamās informācijas; koka atrašanās vieta noteikta aptuveni un tā ir precizējama;
3. pie novērtējumiem „0”, ja nav vērtējuma;
4. skaitlisko parametru (izmēri, novērtējums) ailēs rakstīt tikai skaitļus bez mērvienībām!

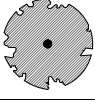

KOKA VAINAGA PROJEKCIJAS SKICE IEVĒROJOT DEBESPUSES (stumbrs centrā)

PIEZĪMES

Valsts nozīmes dabas pieminekļa - dižkoka aizsardzības zona ir 10m rādiusā ap aizsargājamo koku, mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas. (MK noteikumi Nr.264)

KOKA VĒRTĪBAS NOVĒRTĒJUMS

	izcils koks
	ļoti vērtīgs koks
	vērtīgs koks
	mazvērtīgs koks
	nevērtīgs koks

		SIA LABIE KOKI eksperti Reģ. Nr. LV40103442491 Tel: +371 22007719 Adrese: Babītes nov., Babītes pag., Klīves, "Annas koku skola", LV2107
Stelpes "Iztekas" dendroloģiskie stādījumi, Stelpes, Vecumnieku novads		Dabas aizsardzības pārvalde
Objekts:		Pasūtītājs:
Novērtēja:	Laura Mazule	
Rasēja:	Jolanta Kriviņa	
KOKA VAINAGA PROJEKCIJAS SKICE (koks Nr.054536)		
Rasējums:		
Datums:	12.11.2018.	Mērogs: 1:250
		Lapa: 45

1

2

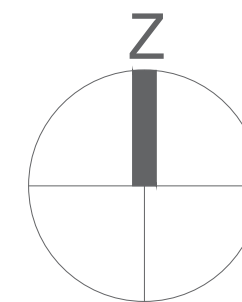
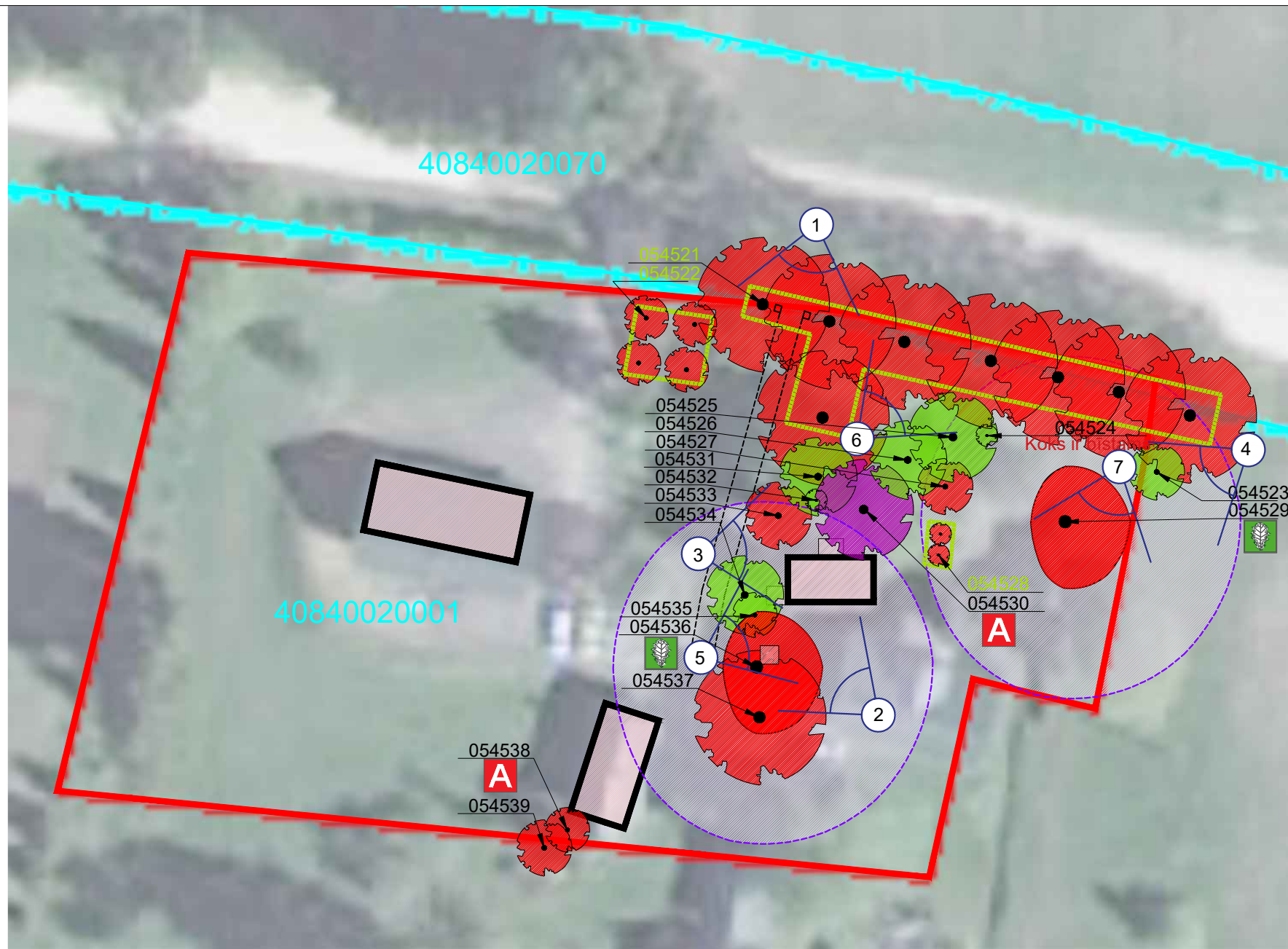
3

4

5

PIEŅEMTIE APZĪMĒJUMI

	eso s koks
	dendroloģisko stādījumu robeža
	zemes vienību kadastrālās robežas
	novērtētā koka Nr. dabā un izpētes tabulā
	koku grupas Nr. dabā un izpētes tabulā/ piezīmes par koku grupu
	diļkoka aizsardzības zona
	koku grupa
	esošas ēkas
	koks ir valsts nozīmes diļkoks
	koks ir ainaviski vērtīgs
	skatu lenķis

6

7

Piezīmes:
 1.Valsts nozīmes dabas pieminekļa - diļkoka aizsardzības zona ir 10m rādiusā ap aizsargājamo koku, mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas. (MK noteikumi Nr.264)
 2.Valsts nozīmes aizsargājamo koku novērtējuma anketas skatīt pielikumā "Diļkoku uzmērīšanas anketas"
 3.Koka sakņu zona sniedzas būtiski tālāk par vainaga projekciju uz zemes. Jebkāda nevēlama darbība koka sakņu zonā (īpaši kritiskā) var būtiski ietekmēt koka fizisko stāvokli.
 4.Koka sakņu zonā aizliegts novietot būvniecības vagoniņus, braukt, veikt zemes pieblīvēšanu, piebēršanu, izkraut būvmateriālus un veikt citas darbības, kas varētu kaitēt kokiem. Nav ieteicams veikt būvdarbus, rakšanas darbus, vai arī jāievēro īpaši aizsardzības pasākumi tos veicot.
 5.Plāna sagatavošanai izmantot dati no www.kadastrs.lv un www.ozols.daba.gov.lv
 6.Koks rada apdraudējumu, kamēr nav veikti sakopšanas darbi vai koka likvidācija. Apdraudošs koks var radīt nopietnus draudus cilvēka dzīvībai, veselībai un īpašumam.

KOKA VĒRTĪBAS NOVĒRTĒJUMS

	izcils koks
	ļoti vērtīgs koks
	vērtīgs koks
	mazvērtīgs koks
	nevērtīgs koks

SIA LABIE KOKI eksperti
 Reģ. Nr. LV40103442491
 Tel: +371 22007719
 Adrese: Babītes nov.,
 Babītes pag., Klīves,
 "Annas koku skola",
 LV2107

Stelpes "Iztekas" dendroloģiskie stādījumi, Stelpes pag., Vecumnieku nov.		Dabas aizsardzības pārvalde
Objekts:		Pasūtītājs:
Novērtēja:	Laura Mazule	
Rasēja:	Jolanta Kriviņa	
Rasēja:	Arita Trimalniece	

KOKU NOVĒRTĒJUMA PLĀNS

Rasējums:		
Datums:	12.11.2018.	Mērogs: 1:500
		Lapa: 46

Dabas aizsardzības pārvaldei
Baznīcas iela 7, Sigulda, LV-2150
daba@daba.gov.lv

06.12.2018

Atzinums Nr. MM102/18

Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu teritorijas "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" dabas vērtību inventarizācija

Eksperts	Maija Medne
Eksperta sertifikāta Nr. un derīguma termiņš	Nr. 102 Biotopu grupa: zālāji (derīgs līdz 04.09.2021.) Biotopu grupas: meži un virsāji, purvi; sugu grupa: vaskulārie augi (derīgs līdz 29.08.2019.)
Atzinumā izvērtētās sugu un biotopu grupas	Sugu grupa: vaskulārie augi; Biotopu grupas: zālāji, meži, purvi
Apsekošanas datums	2018. gada 14. oktobris.
Ziņas par apsekojuma laika apstākļiem, ilgumu, platību, metodi	Apsekojuma laikā laikapstākļi piemēroti vizuālo novērojumu veikšanai, daļēji apmācies, gaisa temperatūra ~ +18 °C, vēja ātrums ~ 2-5 m/s. Teritorija apsekota izstaigājot dendroloģisko stādījumu un apkārtējās teritorijas ~ 0.43 ha platībā, veicot novērojumu pierakstus un vizuāli dokumentējot situāciju ar fotoaparātu (fotogrāfijas no apsekotās teritorijas apkopotas šī atzinuma 2. pielikumā). Īpaši aizsargājamo sugu atradnes pierakstītas GPS ierīcē, LKS 1992 Latvia TM sistēmā. Apsekojuma ilgums: 2 stundas. Atzinuma sagatavošanā izmantota informācija, kas iegūta apsekojuma laikā, kā arī ziņas no dabas datu pārvaldības sistēmas (DDPS) OZOLS.
Aizsardzības statuss	Dabas piemineklis: aizsargājamo dendroloģisko stādījumu teritorija "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" (vietas kods: LV0470120).
Atzinuma sniegšanas mērķis (plānotā saimnieciskā darbība)	Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu teritorijas "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" dabas vērtību inventarizācija, dendroloģisko stādījumu statusa pamatotības izvērtēšana un robežu precizēšana.

1. VISPĀRĪGS PĒTĀMĀS TERITORIJAS APRAKSTS

Apsekotā teritorija - dabas piemineklis aizsargājami dendroloģiskie stādījumi "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" - atrodas Vecumnieku novada Stelpes pagastā, Iztekās (X:530619, Y:265179) (LKS 1992 Latvia TM) (skatīt kartoshēmu, 1. pielikums).

Dendroloģiskā stādījuma "Stelpes "Iztekas" pašreizējā platība ir ~0.43 ha, tas atrodas uz vienas zemes vienības ar kadastra Nr. 40840020001. Teritorija atrodas Viduslatvijas zemienē, Upmales paugurlīdzenumā, kur absolūtais augstums ir ~ 36 - 37 m.v.j.l. Dabas piemineklim raksturīgs lēzens mikroreljefs bez krasām relatīvā augstuma atšķirībām.

Teritorijas centrā atrodas viensēta Iztekas, kas celta 20. gadsimta sākumā. Lai gan ēka ir atjaunota, joprojām saglabājušies arī kultūrvēsturiskie elementi - vārtu stabi (1. attēls) un lievenis ar stiklotām durvīm (2.attēls), kas mūsdienās vairs netiek lietots kā galvenā ieeja. Uz ziemeļiem un austrumiem no viensētas ir dažādu taksonu, tajā skaitā, svešzemju kokaugu stādījumi, kuru izveide sākusies līdz ar mājas celtniecību, 20. gadsimta sākumā. Šajos stādījumos dominē rietumu tūjas *Thuja occidentalis*, ir arī vecas parastās kļavas *Acer platanoides* (3. attēls) un citi taksoni (4.attēls). Gar autoceļu atrodas rinda ar Holandes liepām *Tilia x vulgaris*, kas sasniegušas nobrieduša koka vecumu (5. attēls). Teritorijas rietumu daļā ir zālājs un liela saimniecības ēka. Teritorijas rietumdaļu no atklātas lauksaimniecības zemes norobežo parasto egļu *Picea abies* robežstādījumi. Teritorijas dienvidu daļā ir retāki kokaugu stādījumi, kā arī neliela saimniecības ēka.

2. ĪSS PIEGULOŠĀS TERITORIJAS APRAKSTS

No ziemeļiem dendroloģiskajiem stādījumiem piekļaujas autoceļš P92, savukārt, ceļa otrā pusē - viensēta Pakalni. No austrumiem teritorijai pieslēdzas zālāji un kokaugu apstādījumi, kā arī Stelpes pagasta pārvaldes nams. Teritorijas dienvidos turpinās Izteku māju pagalms ar dīķi, siltumnīcām un zālāju, savukārt tālāk uz dienvidiem sākas meža masīvs. No rietumiem teritoriju ieskauj lauksaimniecības zeme.

Tuvākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: ~3 km attālumā - dendroloģiskie stādījumi "Stelpes Graši", ~1.8 km attālumā - dendroloģiskie stādījumi Stelpes "Timuki", savukārt tuvākā NATURA 2000 vieta ir dabas liegums "Zaļezera purvs", kas atrodas ~5 km attālumā.

3. DABAS VĒRTĪBAS APSEKOTAJĀ TERITORIJĀ

Dendroloģiskajos stādījumu teritorijā "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" tika konstatēta viena īpaši aizsargājama suga - spožā skudra *Lasius fuliginosus* (pēc Ministru kabineta noteikumiem Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"). Skudru ligzda atrodas rietumu tūjas sakņu zonā, uz ziemeļiem no dzīvojamās mājas.

Nozīmīga dabas vērtība teritorijā ir veco Holandes liepu rinda gar autoceļu P92. koki vērtējami kā bioloģiski veci un tiem var veidoties dobumi. Bioloģiski veci, lielu dimensiju un dobumaini koki kalpo par mājvietu neskaitāmām dažādu dzīvo organismu grupām - sēnēm, sūnām, ķērpjiem, putniem, kukaiņiem u.c. Dažāda izmēra dobumus ligzdošanai izmanto dobumperētāji putni, piemēram, dzeņi un zīlītes. Vasarās dobumus dienošanai labprāt izmanto sikspārņi.

No dendroloģiski nozīmīgām kokaugu taksoniem jāpiemin parastā ozola šķirni *Quercus robur* 'Timuki', āra bērza šķirni *Betula pendula* 'Youngii' (6. attēls), kā arī Eiropas ciedrupriedi *Pinus cembra*.

Pēc SIA LABIE KOKI eksperti 2018.gada septembrī veiktā koku novērtējuma datiem, parkā konstatēti divi īpaši aizsargājami dabas objekti - dižkoki (definēts pēc Ministru kabineta noteikumu Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" 2. pielikumā uzrādītajiem stumbru apkārtmēriem 1.3 m augstumā no

sakņu kakla). Šie un citi dendroloģiski nozīmīgi koki inventarizācijas nolūkos dabā numurēti ar plastikāta numuriem. Stelpes Iztekās konstatētie dižkoki:

Nr. 53402 - Holandes liepa *Tilia x vulgaris* (stumbra apkārtmērs 2.90 m);

Nr. 54529 - sarkanais ozols *Quercus rubra* (stumbra apkārtmērs 2.01 m).

4. PĒTĀMĀS TERITORIJAS LĪDZŠINĒJĀS APSAIMNIEKOŠANAS IZVĒRTĒJUMS, TĀS IETEKME UZ DENDROLOĢISKAJĀM UN DABAS VĒRTĪBĀM

Dendroloģisko stādījumu teritorijā līdz šim veikta daudzveidīga saimnieciskā darbība, kas saistās ar viensētas sadzīvi un ārtelpas attīstību. Teritorijas centrā ir nesen bruģēts laukums. Regulāri tiek pļauts paglamā esošais zāliens. Laika gaitā ir izzāģēti dažādi, pēc saimnieku domām, bīstamie koki. Mājas tiešā tuvumā esošā liepa ir galotņota. 20. gs. beigās ir atjaunoti pašas viensētas pamati un veikti rakšanas darbi, kā rezultātā, mājai tuvāk esošo koku sakņu sistēma, visticamāk, traumēta.

Šo apsaimniekošanas darbu ietekme uz dabas vērtībām ir būtiska gadījumos, kas skar koku ciršanu, vai arī būvniecības laikā tiek traumēta kādu koku sakņu sistēma. Pēc saimnieku stāstītā var spriest, ka dendroloģisko vērtību šajā teritorijā ir bijis vairāk, taču laika gaitā to apsaimniekojot, dažas ir zudušas, jo nocirstas.

5. PĒTĀMĀS TERITORIJAS AIZSARGĀJAMO DABAS VĒRTĪBU LABVĒLĪGA AIZSARDZĪBAS STATUSA NODROŠINĀŠANAS PRASĪBAS UN DARBĪBAS

Aizliegtās un atļautās darbības dendroloģisko stādījumu "Stelpes "Iztekas" teritorijā definē MK noteikumu Nr. 264 "*Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*" 8.3. nodaļa, kur aprakstītas atļautās un aizliegtās darbības dendroloģiskajos stādījumos, kā arī 8.2. nodaļa, kur aprakstītas atļautās un aizliegtās darbības īpaši aizsargājama koka jeb dižkoka teritorijā.

Tā kā nozīmīgākās dabas vērtība dendroloģisko stādījumu teritorijā ir īpaši aizsargājamas kukaiņu sugas - spožās skudras - atradne, kā arī īpaši aizsargājams dabas piemineklis - dižkoks Holandes liepa, tad vēlams ievērot šādas rekonedācijas šo dabas vērtību saglabāšanai:

- nav pieļaujama koka iznīcināšana, kuram sakņu zonā atrodas spožās skudras ligzda. Ja šis koks pēkšņi kļūst bīstams un jānozāģē, ligzda pārceļama uz citu vietu. Vēlams šos pārceļšanas darbus veikt sertificēta sugu un biotopu jomas eksperta - entomologa - klātbūtnē;
- lai veicinātu dižkoka ilgmūžību, vēlama tā vainaga sakopšana, vadoties pēc SIA LABIE KOKI eksperti sniegtā kopšanas darbu apraksta;
- tā kā dižkoks aug pie pagraba un ar saknēm bojā ēku, nepieciešams pagraba pamatus apklāt ar sakņu bloķēšanas materiālu, lai novērstu turpmāku sakņu augšanas ietekmi. Darbus vēlams veikt kvalificēta arborista klātbūtnē.

Lai veicinātu dendroloģiskā stādījuma vispārējo dabas daudzveidības palielināšanos un tur esošo dendroloģisko vērtību saglabāšanu, vēlams ievērot šādas rekomendācijas:

- Ja tiek veikta dendroloģiskā stādījuma koku sakopšana pēc SIA Labie Koki eksperti koku novērtējumā sniegtajām rekomendācijām, sakopjot saglabājamus kokus, lielos sausos zarus nenožāģē pie stumbra, bet atstāj sausu stumbeni drošā garumā. Šādi tiks palielināts atmirušās koksnes daudzums teritorijā, kas īpaši nozīmīgs dzeņiem;

- veicot jebkādas būvniecības darbus tiešā saglabājamo koku tuvumā, jāievēro koka kritiskā, minimālā un optimālā sakņu aizsardzības zona.

6. ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀ DENDROLOĢISKĀ STĀDĪJUMA STATUSA PAMATOTĪBAS IZVĒRTĒJUMS UN ROBEŽU KOREKCIJA

Dendroloģisko stādījumu teritorijā "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" tika konstatēta viena īpaši aizsargājamas sugas atradne un viens īpaši aizsargājams dabas piemineklis - dižkoks. Šīm dabas vērtībām ir lokāli nozīmīgs raksturs un tās nav pietiekams arguments, lai saglabātu teritorijai valsts nozīmes īpaši aizsargājama dabas pieminekļa statusu. Lai lemtu par šī statusa saglabāšanu, nozīmīgākā vērtība teritorijā ir svešzemju kokaugu stādījumi, kuru unikalitāti būtu jāvērtē valstiskā mērogā. No sugu un biotopu aizsardzības redzespunkta, nav priekšlikumu teritorijas robežu izmaiņām.

7. KOPSAVILKUMS, SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

1. Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu teritorija "Stelpes "Izteku" dendroloģiskie stādījumi" atrodas Vecumnieku novada Stelpes pagastā, Iztekās. Dendroloģisko stādījumu pašreizējā platība ir ~ 0.43 ha.
2. Nozīmīgākās apsekotajā teritorijā konstatētās dabas vērtības ir īpaši aizsargājama kukaiņu suga - spožā skudra *Lasius fuliginosus*, kā arī divi īpaši aizsargājami dabas pieminekļi- dižkoki - Holandes liepa *Tilia x vulgaris*, ar stumbra apkārtmēru 2.90 m un sarkanais ozols *Quercus rubra*, ar stumbra apkārtmēru 2.01m .
3. Līdz šim dendroloģiskā stādījuma teritorijā ir veikta dažāda veida apsaimniekošana, kas saistāma ar viensēts iedzīvi, tajā skaitā, bīstamo koku nozāģēšana vai galotņošana kā arī būvniecība, kas traumējusi koku saknes.
4. Lai nodrošinātu teritorijā esošo dabas vērtību saglabāšanu, kā arī veicinātu dabas daudzveidības pieaugumu, vēlams ievērot rekomendācijas, kas dotas šī atzinuma 5. nodaļā.
5. Teritorijā sastopamās dabas vērtības ir ar lokālu nozīmi, tādēļ lēmums par valsts nozīmes īpaši aizsargājamas dabas teritorijas - dabas pieminekļa - statusa saglabāšanu jābalsta uz dendroloģisko vērtību unikalitātes izvērtējumu.

8. IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN INTERNETA RESURSI

1. Dabas datu pārvaldības sistēma OZOLS: <https://ozols.gov.lv>
2. Ministru kabineta noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"
3. Ministru kabineta noteikumi Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu".
4. Johnson O., More C., Collins tree guide, London, 2006
5. Sugu enciklopēdija Latvijas Daba <https://www.latvijasdaba.lv/>
6. Topogrāfiskā karte. <https://kartes.lgia.gov.lv/karte/>

Pielikumi:

1. Apsektās teritorijas kartoshēma un dabas vērtības 1:2000 - 1 lpp.;
2. Fotografijas no apsektās teritorijas - 1 lpp.

Atzinums sagatavots uz 7 lapām, no tām - 2 pielikumi uz 2 lapām.

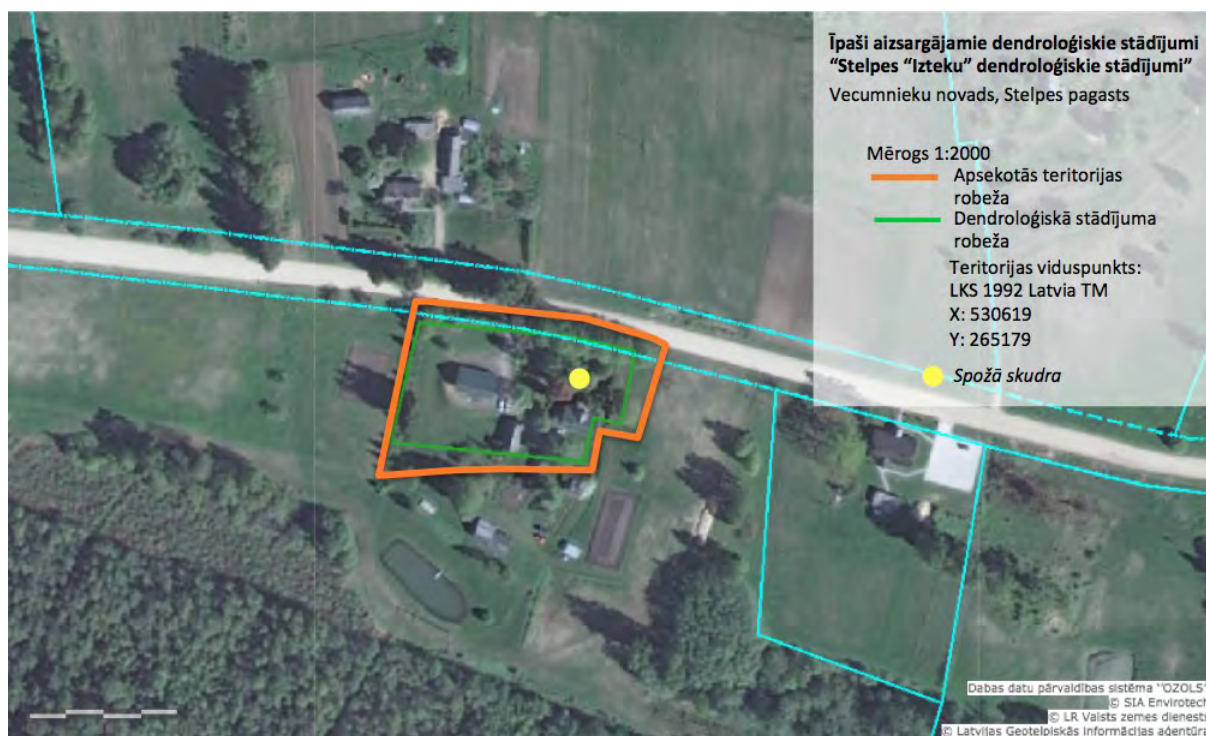
Atzinumu sagatavoja:

Sugu un biotopu jomas eksperte (sertifikāta Nr. 102) **Maija Medne**

(Tālrunis +371 26741537; e-pasts: maijamedne@gmail.com)

Atzinuma MM102/18 Pielikums Nr. 1

APSEKOTĀS TERITORIJAS KARTOSHĒMA 1:2000

Kartoshēmu sagatavoja: Maija Medne _____

Atzinuma MM102/18 Pielikums Nr. 2

FOTOGRĀFIJAS NO APSEKOTĀS TERITORIJAS

1. attēls. Vārtu stabi no kādreizējās ieejas Iztekās.

2. attēls. Izbijušas parādes druvis Izteku viensētā.

3. attēls. Vecas parastās kļavas teritorijas ziemeļu daļā.

4. attēls. Dendroloģisko stādījumu kopskats no iebraucamā ceļa.

5. attēls. Rinda ar Holandes liepām gar autoceļu P92.

6. attēls. Āra bērza šķirne 'Youngii'.